

LA PROCESSÓ DEL FOC DE BENIFAIÓ

Materials per a una declaració patrimonial

~

Enric Marí Garcia

La versió original i completa d'esta obra cal consultar-la en:

<https://wordpress.com/post/cronicabenifaio.org/1078>

Esta obra està subjecta a la llicència CC BY-NC-ND 4.0 Internacional de Creative Commons que determina:

- BY (Reconeixement): Heu de reconèixer l'autoria de manera apropiada, proporcionar un enllaç a la llicència i indicar si heu fet algun canvi. Podeu fer-ho de qualsevol manera raonable, però no d'una manera que suggerisca que el atorgant de la llicència vos dona suport o patrocina l'ús que en feu.
- NC (No Comercial): No podeu utilitzar el material per a finalitats comercials.
- ND (Sense Obra Derivada): Si remescleu, transformeu o creeu a partir del material, no podeu difondre el material modificat.

Per a vore una copia d'esta llicència, visiteu [Creative Commons — Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional — CC BY-NC-ND 4.0](#).

Fotografia de la portada: Miguel Romero

LA PROCESSÓ DEL FOC DE BENIFAIÓ

Materials per a una declaració patrimonial

~

Enric Marí Garcia

Ajuntament de Benifaió

Ajuntament de Benifaió
Serie Documenta Benifaió Núm. 4

Títol de la publicació

La Processó del Foc de Benifaió.
Materials per a una declaració patrimonial

Autor

Enric Marí García

Edita

Ajuntament de Benifaió

Col·lecció

Série Documenta Benifaió, Núm. 4

Fotografies i documents

Arxiu Municipal de Benifaió
Fons fotogràfic José Maiques
Miguel Romero

ISBN

978-84-09-55609-0

Maquetació

Enric Marí García

© dels textos: Enric Marí García, 2023.

© de les fitxes i les imatges: les persones i entitats citades.

Agraïments

A l'Ajuntament de Benifaió, als clavaris de la Divina Aurora
A totes les entitats que han recolzat la declaració patrimonial de la Processó del Foc de Benifaió

ÍNDEX

ABREVIATURES I BIBLIOGRAFIA	5
PRESENTACIÓ	7
INTRODUCCIÓ	8
1. ANTECEDENTS HISTÒRICS I EVOLUCIÓ DE LA FESTA	9
1.1. UNA DEVOCIÓ SECULAR. UNA FESTA CENTENÀRIA	9
1.2. LA PROCESSÓ DEL FOC. DE LA CRISI A LA PLÈTORA	17
2. INFORME VALORATIU I JUSTIFICATIU DE LA PETICIÓ DE DE- CLARACIÓ DE LA PROCESSÓ DEL FOC DE BENIFAIÓ COM A BÉ IMMATERIAL DE RELLEVÀNCIA LOCAL I FESTA D'INTERÉS TURÍSTIC LOCAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA	22
3. FITXA CATÀLEG	26
3.1. IDENTIFICACIÓ	26
3.2. MARC ESPACIAL	27
3.3. MARC TEMPORAL	28
3.4. DESCRIPCIÓ I CARACTERITZACIÓ	29
3.5. INTERPRETACIÓ I SIMBOLISMES	33
3.6. PERCEPCIÓ I IMPLICACIÓ DE LA POBLACIÓ I GRAU D'APERTURA ALS PÚBLICS	33
3.7. SALVAGUARDA	34
3.8. VALORACIÓ I JUSTIFICACIÓ	36
3.9. DOCUMENTACIÓ ASSOCIADA	37
3.10. INFORMACIÓ TÈCNICA	37
3.11. OBSERVACIONS	38
4. REPERCUSIÓ PÚBLICA, DIFUSIÓ I NOTORIETAT DE L'ESDEVENIMENT	39
4.1. ENLLAÇOS EN XARXES	39
4.2. LA PROCESSÓ DEL FOC EN PREMSA	42
4.3. LA PROCESSÓ DEL FOC ALS PROGRAMES DE FESTES	50
4.4. PROGRAMES DE FESTES DE LA DIVINA AURORA	54
5. REPORTATGE FOTOGRÀFIC: LA PROCESSÓ DE FOC EN IMATGES	58

ABREVIATURES I BIBLIOGRAFIA

AHN	Arxiu Històric Nacional
AMB	Arxiu de Benifaió
EP	El Pueblo
LC	La Correspondencia
LP	Las Provincias
p.	pàgina
pp.	pàgines
POF	Programa Oficial de Festes
POFDA	Programa Oficial de Festes de la Divina Aurora
s.	següent
ss.	següents

BIBLIOGRAFIA

ARIÑO (1988): Ariño Villarroja, A., *Festes, rituals i creences*. València, Alfons el Magnànim, 1988 (vol. 4 de *Temes d'etnografia valenciana*, sèrie dirigida per Joan F. Mira).

ARIÑO (2012): Ariño Villarroja, A., "La Festa com a patrimoni cultural", *Mètode*, 75, tardor 2012.

(ARQUEBISBAT, 1988): *Maria en la Diòcesis de Valencia*. Arquebisbat de València, 1988.

BELTRAN (1980): Beltran i López, F., «La festa dels Fadrins», *POFDA Benifaió*, 1980.

BELTRAN (1982): Beltran i López, F., «Una relación de las fiestas patronales cuando estas se celebraban en octubre», *POF Benifaió*, 1982.

BELTRAN (1999): Beltran i López, F., *Bibliografia temàtica sobre Benifaió*. Ajuntament de Benifaió, 1999.

BELTRAN (2002): Beltran i López, F., *Papers de la Ribera (en una col·lecció privada benifaionenca)*. IX Assemblea d'Història de la Ribera, Benifaió, 22, 23 i 24 de novembre de 2002. Ajuntament de Benifaió, 2002.

BELTRAN (2015): Beltran i López, F., «Germandats, confraries, congregacions, gremis i festes religioses en el Benifaió de 1770», *POF Benifaió*, 2015, pp. 58-62.

CALLADO (2012): Callado Estela, E., “En tierra de infieles. Fray Juan Micó y la fundación borgiana de Santa Cruz de Llombai”, en García Hernán, E. i Ryan, M. del Pilar, coords, *Francisco de Borja y su tiempo: Política, religión y cultura en la Edad Moderna*, Albatros, València, 2012, pp. 223-236.

FERRI (1986): Ferri Chulió, Andrés de Sales, *Iconografía Mariana Valentina*. València, José Huguet, 1986.

PALOMINO (2012): Palomino Ruiz, I: “La "Aurora María": notas en torno a su devoción en tierras granadinas”, *Advocaciones Marianas de Gloria*, Simposium (XXª Edición), San Lorenzo del Escorial, 6/9 de Septiembre de 2012, 2012, págs. 139-158.

ROIG I SANTONJA (2018): Roig Santonja, A. I Santonja Izquierdo, A., *Benifaió. La Processó del Foc. Cultura, tradició i identitat d'un poble*. Roig i Santonja, Benifaió, 2018.

ROMERO (1967): Romero Carsí, C., «La fiesta a la Divina Aurora» *POFDA Benifaió*, 1967.

ROMERO (1979): Romero Carsí, C., «La catástrofe pirotécnica de 1912», *POF Benifaió*, 1979.

ROMERO (1983): Romero Carsí, C., *Benifayó “Joya de la Ribera”*. València, 1983.

ROMERO (1986): Romero Carsí, C., «La festa dels fadrins», *POF Benifaió*, 1986.

TRESCOLÍ (2019): Trescolí Serrano, V., «Les festes religioses que se celebraven a Benifaió l'any 1770 i les confraries, congregacions, gremis i persones encarregades d'organitzar-les», *POF Benifaió*, 2019, pp. 70-71.

PRESENTACIÓ

Marta Ortiz, alcaldessa de Benifaió

La present memòria s'emeté a petició de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Benifaió, amb la finalitat de sol·licitar davant la Generalitat Valenciana la declaració de la Processó del Foc de Benifaió com a Bé Immaterial de Rellevància Local, així com la de Festa d'Interés Turístic Local de la Comunitat Valenciana.

En ambdós casos, s'adjuntà la publicació de 2018 d'Àngels Roig i Amparo Santonja, *La Processó del Foc. Cultura, tradició i identitat d'un poble*, monogràfic indispensable on trobem un resum històric de la festa i de la seua evolució, i on es definix esta celebració com “una festa viva i amb característiques pròpies que la fan original, compartida i preservada de generació en generació i que ha estat interioritzada pels veïns de Benifaió com a part de la identitat del seu poble” reclamant la declaració patrimonial de la festa.¹

Igualment, s'adjuntà un reportatge fotogràfic de Miguel Romero, que amablement va cedir a l'Ajuntament de Benifaió els drets de reproducció per als informes pertinents, així com d'altres annexos que reproduïm en este text, per tal de complimentar l'extensa documentació reclamada per les respectives conselleries i de documentar les peticions de reconeixement, entre els quals annexos trobem també les adhesions dels principals col·lectius imbricats en la festa (ajuntament, penyes coeteres, parròquia, clavaris de la Divina Aurora, clavariesses de la Mare de Deu d'Agost...) així com d'altres entitats que formen el teixit associatiu del nostre poble.

A tots els participants, d'una forma o altra, volem agrair la seua participació i suport.

El passat mes de març de 2022 rebérem per part de la Conselleria de Turisme la Declaració de Festa d'Interés Turístic Local de la Comunitat Valenciana i el 9 de gener de 2023 la Processó del Foc de Benifaió ha quedat inscrita a l'Inventari General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana com a Bé Immaterial de Rellevància Local.

Benifaió incrementa així el seu patrimoni. Estem d'enhorabona. Ara és temps de cuidar la nostra festa i engrandir-la.

1 ROIG I SANTONJA (2018) p. 5.

INTRODUCCIÓ

Enric Mari García, cronista oficial de Benifaió

Benifaió es troba situat al nord de la Ribera Alta, fregant amb les comarques de la Ribera Baixa i de l'Horta Sud. Compta en l'actualitat amb poc menys de dotze mil habitants. Celebra les seues festes patronals cada any del 15 al 22 d'agost.

Entre elles, la Processó del Foc de Benifaió és una celebració religiosa tradicional emmarcada dins d'estes festes patronals que es desenvolupen en la huitena de la festivitat de la Mare de Déu d'Agost, en homenatge a la Divina Aurora. Se celebra cada any el dia 20 d'agost, l'antevéspra de la Festa Major en homenatge a la patrona Santa Bàrbara. En la Processó del Foc, des de temps immemorials, els joves clavaris honren cada any a la Divina Aurora amb una processó peculiar on en compte de ciris es porten coets que es disparen, subjectats amb tenalles, al llarg del recorregut tradicional conegut com la "volta general". Esta celebració ha estat popularment coneguda també com la "Festa del Fadrins" per l'edat dels seus protagonistes.

En este estudi aportem una primera part, que esbrina els inicis de la devoció secular a la Verge del Rosari, origen de la festa i la seua evolució històrica, estudi que es vol complementari a la rica aportació documental ja citada de Roig i Santonja. La segona part està composta per la valoració i justificació de la petició de declaració com a Bé Immaterial de Rellevància Local y com a Festa d'Interés Turístic Local de la Comunitat Valenciana a favor de Processó del Foc, atenent als seus valors històrics, rituals, culturals, tradicionals i identitaris, i la seua potencialitat turística. Aportem en la tercera part un dossier amb la repercussió pública, difusió i notorietat de l'esdeveniment, amb còpia o enllaç de diverses aparicions, insercions, anuncis i reportatges en premsa escrita, mitjans digitals o radiotelevisió.

Este estudi es complementa amb la "Fitxa de Catalogació" de la festa, que l'Ajuntament de Benifaió ha fet seguir ja, junt amb altres documents, a la Direcció General de Turisme i a la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana.

1. ANTECEDENTS HISTÒRICS I EVOLUCIÓ DE LA FESTA

1.1. UNA DEVOCIÓ SECULAR. UNA FESTA CENTENÀRIA

a) Verge del Rosari... Rosari de l'Aurora... Divina Aurora.

Tot i que no es coneix amb seguretat l'inici a la devoció del poble de Benifaió a la Divina Aurora,² cal recordar els fonaments de la devoció de la Verge del Rosari i les tradicions associades, com el cant del Rosari de l'Aurora per part dels joves «auroros» a través dels quals es configuraria l'anomenada popularment "Festa dels Fadrins", sobre l'evolucionada devoció a la Verge Maria, Divina Aurora.

El novembre de 1770 l'ajuntament de Benifaió de Falcó contestava al manament del comte d'Aranda, llavors president del Consell de Castella i primer ministre de Carles III, sobre l'existència de les confraries, germandats, i festes religioses, la seua organització i les despeses que ocasionaven.³ En esta relació es fa esment en primer lloc a la confraria de Nostra Senyora del Rosari, pel qual podem suposar que esta devoció era la més important d'entre les que se citen després.⁴ Pel que fa a la devoció del Rosari, l'informant assenyalava una tradició secular, associada al convent de la Santa Creu de Llombai, fundat en el segle XVI:

«De más de cien años a esta parte se alla establecida en la parroquial yglesia de este lugar [de Benifaió] la confradía de Nuestra Señora del Rosario, sin más autorización que se sepa ni real consentimiento más que la del prior del Convento de Lombay, religioso dominico que vino con comisión o facultad de su General por diferentes bulas que disen tienen apostólicas, en cuya conformidad están alistadas todas las personas de ciete años en arriba, cuya nominación consta en un libro custodido bajo poder del cura de este lugar, que es el prior de dicha confradía.»⁵

Dissortadament, l'Arxiu Parroquial de Benifaió es cremà en bona part en els primers dies de la Guerra Civil a l'estiu de 1936 i no ens ha pervingut l'exemplar citat. La descripció continua, com era preceptiu, amb el detall de l'organització i el recompte de les despeses ocasionades:

2 Els estudis solen advertir els desconeixement dels inicis de la festa, vegeu ROMERO, 1967, BELTRAN, 1980, ROMERO, 1983, p. 170 i ss, ROMERO, 1983, i ROIG I SANJONJA, 2018, p. 7.

3 AHN, *Consejos*, 7105, exp. 63, n.º 2, ff. 32-35. També a BELTRAN (2015) i TRESCOLI (2019).

4 Es fa esment al document de l'existència de la confraria del Rosari, i després a les obreries del Corpus, de Sant Roc, de Santa Bàrbara (patrona de Benifaió), i de sant Pere (titular de la parròquia), així com l'existència d'una orde tercera de franciscans.

5 Ibídem.

«... No se pide dineros para asentarse confrade ni por razón de la nominada cofradía ocurre ningún gasto. Pero los individuos de esste lugar se convinieron en diferentes juntas aser diferentes fiestas a “Nuestra Señora del Rosario. Primeramente, ay dose individuos que cada primer domingo de mes asen su fiesta de missa cantada y prosección, el gasto dies y seis sueldos, sin ningún otro gasto. Más todos los años se nombra un clavarío de dicha confradía que es uno de los dose a quien toca aser la fiesta la dominica primera de octubre y, a más del gasto expresado, ase sermón y castillo, si quiere combite a los asistentes del altar.”

Troben ací la fixació de la data de la festa del Rosari, el primer diumenge d'octubre, així com l'antiga tradició de l'oferta de focs en esta festivitats. Continuava afegint les obligacions del clavari: pagament de la cera de les processons i altar, i la que es fera servir en les sortides del Santíssim en l'assistència als malalts. A més tenia l'obligació de donar mitja lliura de cera per difunt, per al seu soterrar. Acaba amb un interessant comentari sobre la recaptació unitària entre els veïns de Benifaió per a fer front a les despeses:

“... Y para el gasto de todo lo expresado, de muchísimos años están convenidos todos los vesinos en dar a dicho clavarío cada año, cada casa, siete sueldos, moneda de este reino, que importa setenta libras, que con poca diferencia, computados unos años con otros, es el importe solo de la cera que se consume en cada año, de todo lo arriba referido.”⁶

Ens troben ací, dons, el germen del caràcter comunitari de la festa, que evolucionaria en el temps. En primer lloc, la inscripció de tots els joves en complir una edat determinada, en principi l'edat dels set anys (en definitiva, l'edat de la raó), conferint esta circumstància un caràcter iniciàtic. En segon terme, l'aspecte col·lectiu de l'aportació econòmica, segons el qual la festa es sufragava a través de tots els veïns, el que reforçava, en l'època, la col·lectivitat social.

Son estes característiques les que ens permeten suposar que la festa dels fadrins en honor a la Divina Aurora, intrínsecament associada a la joventut local i de marcat caràcter identitari, va nàixer a Benifaió amb els antecedents d'una secular veneració popular a la Verge del Rosari. No debades, la imatge més antiga que es conserva a la parròquia de sant Pere de Benifaió és precisament una imatge del segle XVII de la Mare de Déu del Rosari, que hui es conserva a la capella del Santíssim, després d'haver estat custodiada d'amagat en els temps convulsos de la Guerra Civil.

Posar en relació l'advocació de la Verge del Rosari amb altres evolucionades d'esta festa podrà paréixer un truisme. El títol de l'Aurora com a advocació mariana te clarament el seu origen en el culte rosarià, i en la pràctica d'este exercici a l'alba del matí.⁷ El conegut com “Rosari de la Aurora” comportà que

6 Ibídem.

7 PALOMINO (2012).

moltes de les imatges i confraries, en honor del qual es realitzava, prengueren el títol d'este acte pietós. Es tractaria davant d'una derivació nominal des de l'advocació del Rosari, en la majoria dels casos, passant per Verge del Rosari de la Aurora, y quedant definitivament com Verge de l'Aurora. Si l'inici de l'advocació del Rosari pot situar-se al segle XV en l'àmbit especialment de l'Ordre de Predicadors, podem afegir que la instauració del convent de dominics de Llombai, al segle XVI i el primer priorat del pare Joan Micó, reconegut devot de la Verge del Rosari, van estendre esta devoció per les terres al sud de València.⁸

Ja al segle XVIII es coneixen bé diverses poblacions que varen assumir les advocacions a la Divina Aurora. Només cal citar el títol de l'obra del pare Vicent Agraït i Salvador Agraït per al cas d'Alzira: *Oración Panegírica en los solemnes cultos y festivos aplausos que consagró la juventud de la villa de Alzira, alistada en una Congregación nuevamente erigida y empleada los días festivos en el primero egercicio del Rosario de María Santísima al amanecer, celebrados en su Parroquial Iglesia de Santa Catalina, Virgen y Mártir, Dominica segunda de Noviembre, día del Patrocinio de Nuestra Señora, año 1750*. Allò més interessant, a més de la nova constitució l'any 1750 i la íntima relació de l'advocació de la Divina Aurora amb la Verge del Rosari, és el comentari que inclou al barroc text: "*tampoco faltan en esta grande celebridad las dulces y suaves voces de una bien concertada música, las luminarias, los fuegos, y los truenos de pólvora, que acompañan el aplauso, el vitor y la gloria*".⁹ Novament, joventut i profusió de focs associats a la festa del Rosari, tot i que cent anys després de la documentada devoció de Benifaió.

Només ens cal afegir que l'ampliació de les noves devocions marianes que es varen produir al segle XIX, amb el catalitzador de la proclamació en 1854, del dogma de la Immaculada Concepció, pel Papa Pius IX, i l'assentament i multiplicació de clavaries, confraries, majoralies i altres associacions marianes. És el cas de València, on l'Associació del Rosari de l'Aurora inicià el seu culte el primer diumenge d'octubre de 1886, amb la participació de l'afamat músic Salvador Giner, dirigint un grup d'instrumentistes i cantors.¹⁰

Hui es mantenen advocacions a la Verge del Rosari a tantes poblacions valencianes com Alfauir, Benillup, Bugarra, Emperador, Fontanars, Llombai, Marenys, Massamagrell, Montixelvo, Novetlè, Olocau, La Pobla de Vallbona, Torre d'en Lloris o Verger, i amb el nom de la Divina Aurora amb altres com Alfafara, Alzira, Barx, Beneixama, Benifaió, Guadassuar (també associada als

8 CALLADO (2012) .

9 AGRAIT (1750), p. 5.

10 ARQUEBISBAT (1988), p. 73.

“fadrins”), La Granja de la Costera, Montroi, Murla, Potries, Rafelcofer o Iàtova.¹¹

La manifestació exterioritzada de la festa, i el fet que esta s’associés amb el jovent, va posar-la en el punt de vista de les crítiques dels moviments anticlericals, com ja s’ha assenyalat: “...a causa de la animadversión de los políticos del momento, fundamentalmente en la época del auge del blasquismo, acababa en verdadera batalla campal; de ahí la expresión popular: acabar como el rosario de la Aurora”.¹²

Com s’assenyala també en altres estudis, sorgiren festes diverses, com el “rosari dels fadrins” de Guadassuar “llamado así porque lo rezaban los mozos en la fiesta de la Divina Aurora”, així com altres tradicions com el rosari de les roses, rosari de l’eixida, rosari de Tots Sants, rosari de la despertà i el rosari de difunts.¹³

11 Ibídem. També a FERRI (1986), pp. 107 i ss.

12 Ibídem. El cronista Casimiro Romero recollí entre d’altres els tradicionals cants de la “Despertà de l’Aurora”, alguns d’ells en valencià: “Doneu diners / que molta falta fan / que molta falta fan / i els festers de l’Aurora / bona festa vos faran”, vegeu ROMERO (1983), p. 139.

13 *Enciclopedia de la Región Valenciana*, Vol. 10, p. 106.

b) La Processó del Foc, una celebració centenària

L'extens calendari festiu de l'Antic Règim es va anar concentrant des de finals del segle XIII, fent evolucionar i transformant les formes de devoció, quan no assentant-se noves dedicacions o transformant els patronatges. A molts pobles es produïx la reunió de festivitats en períodes concrets de l'any.¹⁴ Pel que fa a Benifaió, la popularitat de la celebració de la Festa del Fadrins de Benifaió, en homenatge a la Divina Aurora, va arrastrar el calendari de les festes patronals del poble, al mes d'octubre. Disposem de la valuosa publicació del programa de festejos de l'any 1903, titulada *Grandes Fiestas en la villa de Benifayó de Espioca que el Ayuntamiento y vecindario de la misma dedican a su patrona Sta. Bárbara, que se celebrarán en los días del 9 al 14 del corriente Octubre*, per a documentar-ho.¹⁵ Estes festes, s'havien traslladat des del mes de desembre, quan es festejava la celebració litúrgica de Santa Bàrbara, patrona de Benifaió. Es fa patent, d'esta forma, que les festes patronals es celebraven després del primer diumenge d'octubre, festivat de la Verge del Rosari, com ho assenyala el cronista Casimiro Romero:

“...se creyó oportuno trasladar esta fiesta al mes de octubre, el lunes siguiente del primer domingo del mes, en que se celebraba la fiesta a la Virgen del Rosario. En este día celebróse muchos años, hasta que en los primeros años del siglo actual, siendo alcalde de la villa don Francisco Rovira Rovira y para darle más esplendor y solemnidad, se acordó trasladar esta fiesta al mes de agosto, dentro de la octava de la Asunción de la Virgen, debido, sin duda, al intenso trabajo agrícola motivado por la recolección del cacahuet, del que se cultivaba mucho en este término municipal, y ser el mes de agosto la época de menos trabajo en la agricultura.”¹⁶

També sabem que la processó del Rosari de l'Aurora, antecedent de la Processó de Foc en honor a la Divina Aurora, es celebrava en 1910 els primers dies d'octubre. La notícia luctuosa de l'accident (i posterior mort) del jove forner Eduardo Esparza, en prendre's foc els coets que portava a la cintura, ens aporta una valuosa visió de la festa als inicis del segle XX. Els diaris de l'època es feren ressò de la tragèdia. En la historiografia local, sol citar-se la notícia publicada pel diari *El Pueblo*, associant-lo com “*un devoto del rosario de la Aurora*”.¹⁷ També hem trobat la notícia narrada per *La Correspondencia de Valencia* el 5 d'octubre d'aquell any, que transcrivim:

“Sucesos. Desgracia.- Anoche, sobre las nueve y media, iba en la procesión que se celebraba a la Aurora en Benifayó de Espioca, disparando cohetes como casi

14 ARIÑO (1988), pp. 95 i ss.

15 POF 1903, Imprenta J. Vila Serra, València. Vegeu també BELTRAN (1982).

16 ROMERO (1983), p. 166.

17 Erròniament s'ha transcrit la data de octubre de 1909, tot i que el fet correspon a 1910. Cfs. ROIG I SANTONJA (2018), p. 8.

todos los jóvenes solteros que a ella asistían, Eduardo Esparza Navarro, de 17 años de edad, hornero, vecino de dicha población, habitante calle San Fernando, cuando tuvo la desgracia, al llegar frente a la casa número 15 de la calle de Caballeros, de que se le incendiaran algunos de los que llevaba en la cintura, prendiéndose fuego en seguida todas sus ropas, causándose extensas quemaduras, que fueron calificadas por los médicos de graves. El juez municipal D. Francisco Hernández con el secretario D. Antonio Burillo, procedieron inmediatamente a la instrucción de las oportunas diligencias sumariales preventivas”.¹⁸

Així mateix, el diari *Las Provincias* aporta la notícia, en este cas un dia després, el 6 d'octubre de 1910:

“De la Región. Benifayó de Espioca. En la procesión que se celebraba en Benifayó iba un muchacho llamado Eduardo Esparza Navarro, de 17 años de edad, el cual tuvo la desgracia de que se le incendiaran algunos cohetes que llevaba en la cintura para dispararlos al final del festejo. El infeliz Esparza resultó con graves quemaduras en el vientre. El juzgado municipal instruyó las oportunas diligencias.”¹⁹

Ens troben en un context d'exaltació republicana i llibertària. Benifaió inaugurava aquells dies un centre recreatiu republicà i acollia les tropes en maniobres del *Regimiento Guadalajara*, quan es va produir un tumult que recollia el diari *La Correspondencia* el 7 d'octubre de 1910, on es demostra les tensions socials entre el poble i el poder eclesiàstic:

“Tumulto en Benifayó. Valencia. (jueves noche). [6-10-1910] El pueblo de Benifayó había mostrado deseos de que fuese ampliada la carrera que había de recorrer una procesión. Antes de acceder a la demanda, el cura párroco prefirió suspender el referido acto religioso. Los vecinos de Benifayó, indignados por la determinación del párroco, se han amotinado, apedreando la iglesia. Ha intervenido la Guardia Civil, que ha logrado apaciguar los ánimos, y la procesión ha salido.”²⁰

La notícia venia recollida amb certa ironia, en altre mitjà, el diari republicà *El Pueblo*, en la mateixa data:

“De la provincia. Motín clerical. Por si los clavaros de las fiestas religiosas que se celebran en Benifayó, pretendían que en la carrera de la procesión se incluyeran determinadas calles y el cura párroco se negó a satisfacer estos deseos, surgió una cuestión que hubo de acabar el alcalde ordenando que la procesión

18 LP, 5 d'octubre 1910, p. 5.

19 LP, 6 d'octubre 1910, p. 4.

20 LC, 7 d'octubre 1910, p. 4.

recorriera lo que el pueblo soberano le viniera en ganas. El *pater* aguantó marea y siguió a la procesión como a quien llevan a ahorcar.”²¹

Dos anys després, en 1912,²² les festes patronals s’havien traslladat ja al mes d’agost, en la huitena de la festa de la Mare de Déu d’Agost, calendari que s’ha mantingut fins a l’actualitat. En este cas, el canvi del calendari va incorporar també la festivitat i la processó en honor a la Divina Aurora.

Precisament en este any 1912 se suspenen les festes, per un ben conegut i documentat accident sofrit al taller del reconegut pirotècnic de Benifaió,²³ en Salvador Costa:

“... se suspendió en señal de luto por el incendio y explosión de la fábrica de cohetes y explosivos, ocurrida el día 15 de agosto, propiedad de Salvador Costa, situada en la calle de Portelles, y que causó la muerte de siete personas, cinco de ellas trabajadores del taller de pirotecnia, y dos niños, hijos de uno de los trabajadores, desgracia que llenó de luto a toda la población, y el Ayuntamiento, con plausible acogida de todo el vecindario, suspendió las fiestas en señal de dolor.”

MUNDO GRÁFICO

NOTAS GRÁFICAS DE ACTUALIDAD

La catástrofe de Benifayó.—Ruinas del pabellón donde se confeccionaban las vistas de fuegos artificiales y donde ocurrió la explosión

SALVADOR COSTA
Pirotécnico muerto en la
catástrofe de Benifayó

Sitio donde estaban instaladas las oficinas del pirotécnico Salvador Costa y donde la explosión causó dos muertos y seis heridos
FOTS. «MUNDO GRÁFICO», POR BALLELL

Una espantosa desgracia ocurrida en el taller de pirotécnico del pueblo, convirtió en Benifayó, en día de luto y tristeza, el que amaneció de alegría y regocijo con motivo de las tradicionales fiestas que el citado pueblo celebra anualmente. Próximamente á las doce y media, cuando Salvador Costa Duar, ayudado de su familia y de sus operarios Vicente Suárez y José Muñoz, se disponía á ultimar los detalles para los fuegos artificiales que habían de quemarse por la noche, hizo explosión el polvorin, causando la muerte á Duar hijo y á otras seis personas más. El suceso produjo una profunda impresión en el pueblo, que suspendió en señal de duelo las fiestas

21 EP, 7 d’octubre 1910, p. 2.

22 *Programa de fiestas que han de celebrarse en la villa de Benifayó de Espioca en los días del 14 al 21 de Agosto.* Imprenta J. Vila Serra, València, 1912.

23 A la il·lustració següent, fotografies publicades a Mundo Gráfico, 21 d’agost de 1912, p. 24, amb les imatges de la desgràcia. Salvador Costa havia participat activament en els concursos i focs de l’Exposició Regional de València, en 1909. A tenor dels comentaris periodístics de l’època, era un referent en la pirotècnia valenciana de principis de segle, que desgraciadament va vore truncada una exitosa carrera en 1912.

Els primers anys, la festa de la Divina Aurora es va col·locar en el calendari festiu després de la festivitat de la patrona,²⁴ i els joves clavaris es convertien també en majorals dels bous i vaquetes que se celebraven durant diversos dies a la Plaça Major i carrers que l'envoltaven, a més d'organitzar diferents actes benèfics i lúdics. Posteriorment, passà a celebrar-se l'antevéspra de la festa de la patrona Santa Bàrbara.

24 Pot comprovar-se en el resum del programa de festes publicat a LP, 12 d'agost de 1928, p. 8.

1.2. LA PROCESSÓ DEL FOC. DE LA CRISI A LA PLÈTORA

Els programes de festes o els resums que es publiquen a la premsa en esta època fan menció escassa de la processó de la Divina Aurora, més allà que es celebrava la “processó general”. Probablement perquè estava interioritzada i normalitzada, més que pel fet de la seua originalitat.

Tanmateix, es pot comprovar l'impacte que les festes de Benifaió provocaren en el corresponsal anònim que va visitar el poble en 1929. Respecte a la festa de Santa Bàrbara, patrona de la població, que se va celebrar el 19 d'agost, apuntava:

“... Diremos que abundó muy mucho la pólvora aquí, a pesar de que se dio tanta, ha sido imposible complacer al público, a no ser que un año entero hubiera cohetes, tracas, castillos, y en fin, pólvora.”²⁵

En el mateix text, ens interessa remarcar el comentari periodístic de la festa a la Divina Aurora, en tant que ens parla de la competència que anys enrere porta a superar-se als fadrins en organitzar la festa, i el caràcter extraordinari de la processó, acte que, assegura el corresponsal anònim, podria tindre, amb l'organització i la publicitat adequades, la fama de festes com la Setmana Santa de Sevilla o la de la Verge dels Desemparats de València. A més, ens aporta la valuosa informació del nom dels clavaris d'aquell any:

“Dia 20.- Fiesta a la Divina Aurora, que se celebra por un grupo de “fadrinets” que se les llama clavaros, y que ya años luchan por superarse unos a otros. Desde que amanece hasta el día siguiente no hay manera de abandonar el bombardeo. Muy bella y acertada la función religiosa, con música de Perossi, a toda orquesta, y ocupando la cátedra el muy ilustre señor doctor don Francisco Ibáñez Duart, canónigo arcipreste de Lérida e hijo ilustre de Benifayó. Y... para lo que no tenemos frases es para reseñar la procesión; **podemos afirmar que con buena propaganda y bien organizada en España de esta procesión, tendría más fama que la de Semana Santa de Sevilla y la de la Virgen de los Desemparados de Valencia.** Este año han sido “festeros” los señores don Arturo Peller, don Vicente Mompó, don Vicente Rovira, don José Rovira, don Alfredo Bosch, don Tomàs Màs, don Salvador Ruiz, don Enrique Gurrea, don José Martí y don Rogelio Martínez.”²⁶

25 LP, 27 d'agost 1929, p. 7.

26 LP, 27 d'agost 1929, p. 7. El subratllat és nostre.

També l'any següent, 1930, les festes de Benifaió es publicaven al diari *Las Provincias*.²⁷ En passar les festes, el corresponsal remarca la Processó de la Divina Aurora, fent una viva descripció, advertint la seua peculiaritat i preguntant-se per la falta de difusió d'un acte tan peculiar:

“... Las procesiones, muy lucidas. La “dels fadrins” merece párrafo aparte. **Sin que acierte a explicarme, no ha sido lo bastante difundida que debiera esta fiesta, a pesar de que pocas tendrán tanto color y tan vivo matiz.** La ruta por donde desfiló la procesión presentó un animadísimo aspecto. La multitud se apresta a tomar las primeras filas para presenciar el paso “dels fadrins”, que en sitio preferente van “els clavaris” aprisionando con las tenazas los cohetes que van disparando uno tras otro, centenares, hasta llegar a la iglesia, y bajo una lluvia de fuego y luces tiene que atravesar la imagen Divina de la Aurora, para llegar a su recinto.”²⁸

La celebració festiva es va interrompre durant la Guerra Civil Espanyola, i es va reprendre en 1940. L'organització de la festa, i les despeses associades a la pirotècnia seguien a càrrec dels “fadrins” fet este que va debilitar la seua

27 LP, 13 d'agost 1930, p. 8.

28 LP, 2 de setembre 1930, p. 7. El subratllat és nostre.

continuïtat, donades les estreïtors econòmiques de la postguerra. Així ho recorden les persones de més edat.²⁹

Entrada d'una processó. Benifaió, ca 1960.

Arxiu Municipal de Benifaió. Fons fotogràfic José Maiques

A diferència d'altres poblacions, la festa del foc continuà essent consubstancial a la processó en honor a la Divina Aurora. En alguns anys, els clavaris editaren pel seu compte un *Programa de Festes de la Divina Aurora*, símptoma d'un distanciament amb la municipalitat, potser també una forma de sufragar les despeses de la festa.³⁰ No debades, sovint als programes de festes dels anys quaranta, anunciaven la solemne processó de la Divina Aurora remarcant la generositat dels clavaris en temps de greus dificultats econòmiques “...en la que los Clavarios harán gala de su desprendimiento, en honor a la Divina Aurora”.³¹

Els programes de festes dels darrers anys quaranta, fan esment a la processó, celebrada després del cant de completes, i associada a la clàssica il·luminació artificial:

“Al anochecer, en la Iglesia Parroquial, canto de Completas y seguidamente Procesión General, acompañando a la sagrada Imagen de la Divina Aurora los

29 Com els testimonis oral recollits per ROG I SANTONJA (2018), p. 19 i ss.

30 Es coneixen els dels anys 1947, 1949, 1953, 1957 al 1959, 1961 al 1963, 1965 al 1969 i 1980. BELTRAN (2002), p. 36).

31 Per exemple, als POF de 1945, 1946 i 1947.

numerosos y entusiastas Clavarios que adornarán todo el itinerario con la clásica iluminación artificial”³²

Després d'un silenci en la descripció de la festa als primers anys cinquanta, la processó torna a anunciar-se al Programa Oficial de Festes en 1956 “...iluminada por los Clavarios de forma impresionante según es tradicional” incloent una referència a “...la tradicional ‘entrá’ en forma de extraordinario castillo de fuegos artificiales”. L’any següent el programa torna a fer referència a la “...iluminación impresionante” i en 1958 es fa referencia a la “...solemne procesión de las antorchas”.

Processó del foc, 1956. Arxiu Municipal de Benifaió. Fons José Maiques

L’any 1960 es produeix un fet que anunciava la crisi de la festa: la manca de clavaris que provocà la supressió de la processó de la Divina Aurora. Tanmateix, la dècada següent, la reacció del poble propicià la reaparició de la festa, que s’anuncia habitualment com a “*procesión solemne típicamente iluminada*” pels clavaris.

32 POF de 1949. A la imatge superior, Programa de festes de la Divina Aurora de 1947. Arxiu de Benifaió. Fons Francesc Mari Piles.

Arribarà la democràcia i apareixerà per primera vegada en 1979 la denominació que ens ha pervingut com a “*gran procesión del fuego*” i definitivament a partir de 1986 com a “tradicional Processó del Foc”. Benifaió feia seua la tradició i l’apreciació de la festa com a element històric, ritual i identitari del poble.

Si els inicis del segle XX venen marcats per la tradició coetera de Benifaió, de la mà del pirotècnic Salvador Costa, que abastí de coets la processó fins a la seua mort en 1912, a la segona part del segle cal mencionar l’establiment a Benifaió de la pirotècnia de Salvador Rovira Rausell “Fitre”, membre d’una nissaga de pirotècnics provinent de Bétera, on el cognom matern encara ressona entre els grans de l’ofici. Desgraciadament, Rovira Rausell va morir també en un accident a la seua pirotècnia un 17 d’agost de 1985, en plenes festes patronals. L’Ajuntament i els festers proposaren la supressió dels actes, però la família es va negar: no hi havia un millor homenatge que encendre el foc que el seu familiar havia preparat amb la professionalitat de sempre. Com ja hem comentat, la tradició esdevenia orgull identitari amb l’arribada de la democràcia, però encara haurien de passar uns anys per consolidar la festa. En 1987, davant la falta de clavaris, els festers dels 25 anys s’oferiren a portar la festa endavant, obrint la tradició que els fester cada any convidaren als clavaris de plata, fent la festa més gran i convertint la Processó del Foc en una festa intergeneracional.

La legislació europea i la seua adaptació a la valenciana posà en perill l’ús de la pirotècnia tradicional, requerint la seua manipulació sota una estricta normativa respecte a la formació i limitacions d’ús d’artefactes pirotècnics de tradició ancestral a terres valencianes. Com d’altres poblacions valencianes, s’imposen algunes restriccions a l’ús de la pólvora a diferents passejades, cordades, rodades, etc. A Benifaió es va convertir esta amenaça en una fortalesa. L’Ajuntament i les noves associacions coeteres proveeixen de formació, coordinació i els obligatoris registres dels participant. Esta obligatorietat ha estat, al cap i a la fi, el ressort que ha obert la possibilitat de participació massiva en la Processó del Foc a tots els veïns i veïnes. Una mostra d’esta integració és la incorporació a la participació en la Processó del Foc de les renovades festes de la Mare de Déu d’Agost, triades entre les joves de la mateixa quinta que els festers de la Divina Aurora. Només la “Penya el Coet” va repartir per a la Processó del Foc de 2019 més de 2.800 dotzenes de coets. D’esta forma, sense perdre l’essència i el protagonisme dels clavaris que cada any protagonitzen la festa, la Processó del Foc s’ha obert a la comunitat local, abastant el caràcter lúdic, ritual cerimonial i tradicional, al temps que s’assegura una base social i un desenvolupament turístic integrat i sostenible, cara a un futur il·lusionant.

2. INFORME VALORATIU I JUSTIFICATIU DE LA PETICIÓ DE DECLARACIÓ DE LA PROCESSÓ DEL FOC DE BENIFAIÓ COM A BÉ IMMATERIAL DE RELLEVÀNCIA LOCAL I FESTA D'INTERÉS TURÍSTIC LOCAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Segons la definició elaborada per la Conferència Mundial de la UNESCO sobre el Patrimoni Cultural, celebrada a Mèxic l'any 1982, "El Patrimoni Cultural d'un poble comprén les obres dels seus artistes, arquitectes, músics, escriptors i savis, així com les creacions anònimes, sorgides de l'ànima popular, i el conjunt de valors que donen sentit a la vida, és a dir, les obres materials i no materials que expressen la creativitat d'un poble; la llengua, els ritus, les creences, els llocs i monuments històrics, la literatura, les obres d'art i els arxius i biblioteques".

Per altra banda la Llei de Patrimoni Cultural Valencià, abasta en la seua formulació actualitzada, dins el patrimoni immaterial, "...en calidad de bienes inmateriales del patrimonio etnológico, las creaciones, conocimientos, técnicas, prácticas y usos más representativos y valiosos de las formas de vida y de la cultura tradicional valenciana", i afegix "... Asimismo, forman parte de dicho patrimonio como bienes inmateriales las expresiones de las tradiciones del pueblo valenciano en sus manifestaciones musicales, artísticas, deportivas, religiosas, gastronómicas o de ocio, y en especial aquellas que han sido objeto de transmisión oral, las que mantienen y potencian el uso del valenciano y los festejos taurinos tradicionales de la Comunitat Valenciana."

Finalment, el Decret 119/2006, de 28 de juliol, del Consell, regulador de les declaracions de Festes, Itineraris, Publicacions i Obres Audiovisuals d'interés Turístic de la Comunitat Valenciana (al socaire de la Llei 3/1998, de 21 de maig, de la Generalitat, de Turisme de la Comunitat Valenciana), que regula en el seu títol II la promoció turística de la Comunitat Valenciana i es referix tant a la imatge turística com a la definició dels objectius de les accions de promoció turística i dels propis instruments i actuacions necessàries per a l'enfortiment i desplegament del sector turístic valencià) conceptualitza les Festes d'Interés Turístic de la Comunitat Valenciana com "...els certàmens, festes o esdeveniments que se celebren en el territori d'esta i que, tot oferint una especial rellevància des del punt de vista turístic, suposen una valoració de la cultura i de les tradicions populars" i que estes podran qualificar-se com a "Festes i itineraris d'Interés Turístic Local de la Comunitat Valenciana, quan l'atractiu turístic no excedisca l'àmbit geogràfic d'un municipi, per estar vinculat especialment a un certamen, festa, esdeveniment o itinerari d'indole local".

Cal assenyalar la ratificació que, en l'àmbit de les festes tradicionals amb ús extensiu de material pirotècnic i la seua regulació, va fer la Generalitat Valenciana l'any 2011 a través del Decret 19/2011 de 4 de març, amb l'aprovació del Reglament, pel qual **"es reconeix el caràcter ritual de les manifestacions festives celebrades a la Comunitat Valenciana en què s'utilitzen artificis**

de pirotècnia, per les seues característiques religioses, culturals o tradicionals” que inclouen **“les festes majors, patronals o de barri dels distints municipis de la Comunitat Valenciana en què, de manera habitual o ocasional, però sempre de mode ritual, s'utilitzen artificis de pirotècnia.”** Entre estes manifestacions, a efecte de la seua catalogació, les “passejades”, enteses entre elles **“...tota manifestació festiva organitzada, amb participació ciutadana, en la qual els participants actius poden utilitzar amb subjecció coets borratxos, fonts o carretons, impedit-ne el moviment amb mitjans manuals de subjecció (tenalles o semblants), desfilant en processó al llarg d'un recorregut prèviament establert i acompanyant generalment les imatges religioses en els seus trasllats i canvis d'ubicació.”**

És doncs aplicable, atenent a la legislació vigent, la declaració de Festa d'Interès Turístic Local de la Comunitat Valenciana i com a Bé Immaterial de Rellevància Local a la celebració de la Processó del Foc de Benifaió en homenatge a la Divina Aurora, com expressió ritualitzada, cultural, d'una devoció secular, configurada a través de l'homenatge que la joventut benifaionera celebra a través d'una “Festa dels Fadrins” amb una Processó del Foc, com a moment culminant de la festa, caracteritzada per l'ús primordial i extensiu d'artificis de pirotècnia de forma ritualitzada i documentada des de fa més de cent anys.

Es tracta d'una festa arrelada gràcies, primerament, a la seua transmissió natural per renovació generacional de la joventut local. Si als inicis de la festa podem endevinar un component simbòlic, salvífic o protector (els quintos celebraven la festa abans d'entrar en files), com ja ha assenyalat Ariño,³³ el ritu del foc va esdevindre un element iniciàtic i festiu, sobretot després de la Guerra Civil, no exempt de conflictes entre una Església Catòlica reenfortida i mediatitzada pel triomf del dictador, i del poder polític local, en mans del *Movimiento*, que potser no veien amb bons ulls que la festa de la pólvora de Benifaió per excel·lència romangués en mans d'un jovent exposat a excessos llibertaris o als dubtes ideològics. Ja s'ha assenyalat també que el Concili Vaticà II va obrir la consciència de l'Església cap al jovent i cap a la cultura popular. El cas és que, malgrat les tensions socials, la festa no ha deixat mai d'estar en mans del poble. La democràcia ens ha facilitat vies d'associacionisme que han refermat la festa i els poders local s'han involucrat en les realitzacions festives, al temps que l'església accepta i recolza el protagonisme de la comunitat local en la festa de la Divina Aurora.

Una festa amb un arrelament reforçat, per altra banda, amb la integració intergeneracional, la incorporació de la dona i l'ampliació a la participació de la comunitat local, que s'ha desenvolupat en els darreres dècades, i que es viscuda

33 ARIÑO (1988), p. 124 i ss.

i representada per esta comunitat local amb un fort component tradicional i identitari: subjectar un coet amb una tenalla de fusta, encendre'l amb la metxa i estendre el braç per il·luminar els carrers el dia de la festa és una senya d'orgull identitari de tot benifaioner o benifaionera. La comunitat local ho sent així, com ho demostra el fet que cada vegada siguen més els veïns i amics que es formen i s'acrediten, a través de les associacions coeteres, per a participar i viure, cada 20 d'agost, una de les festes valencianes associades als ancestrals rituals del foc, un ritual tan arrelat que ha esdevingut una senya d'identitat per a tots els que viuen la festa del foc any darrere any.

La declaració de Bé Immaterial de Rellevància Local, així com la de Festa d'Interés Turístic Local de la Processó del Foc de Benifaió han de servir per consolidar la festa i per transmetre-la a les noves generacions, així com per al desenvolupament turístic sostenible del nostre territori, amb una repercussió positiva en el comerç local i l'hostaleria. I per això cal promocionar el seu estudi, amb caràcter científic, des de totes les vessants: socials, històriques, rituals, culturals, tradicionals i turístiques ...

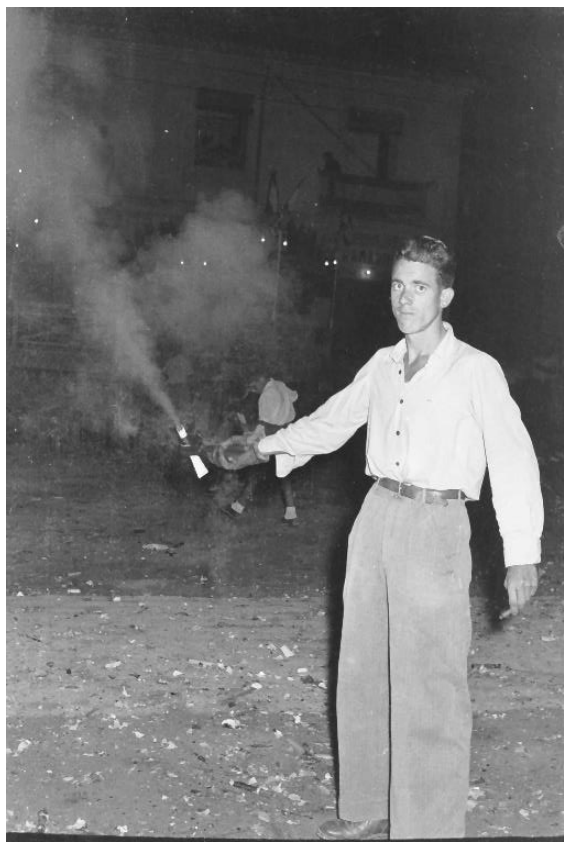
Cal també comprometre's en la seua divulgació als àmbits escolars, acadèmics i al carrer, amb tots els mitjans possibles: publicacions, exposicions, conferències..., posant en relació esta festa ancestral i iniciàtica del foc, amb les festes que al llarg del nostre país i a d'altres comunitats de la Mediterrània, tenen i mantenen el foc i la pirotècnia tradicional com a ànima i ritu de la festa.

I creiem que el més important és que la Processó del Foc de Benifaió és, entre estes manifestacions culturals i rituals, tan pròpies de les nostres terres, una de les poques que excepcionalment ha mantingut el seu origen devocional secular, el seu desenvolupament espacial i temporal, i el seu caràcter ritual i simbòlic. És tanmateix, una festa viva, que genera l'associacionisme, que es renova a cada generació, valorada per tots els agents intervinents, com a ancestral ritu d'un poble mediterrani que vol conservar i preservar una de les seues festes més sentides i assegurar la seua transmissió al futur. Per este motiu la comunitat que la protagonitza ve reclamant una protecció patrimonial adient a les seues característiques rituals, històriques, tradicionals, culturals i socials.

Estes declaracions patrimonials hauran de relançar també l'interés pel patrimoni monumental de Benifaió, tal com hem assenyalat a la fitxa de catalogació aportada en esta petició, especialment associat als elements urbans amb declaració patrimonial (BIC i BRL de la Torre de la Plaça i l'església parroquial de Sant Pere) i a diferents espais de l'entorn patrimonial d'interés, com el Mercat Municipal o els habitatges modernistes en torn a la Plaça Major.

El sotasignat, com a Cronista Oficial de Benifaió, emet valoració favorable per a la declaració de la Processó del Foc de Benifaió com a Bé Immaterial de

Rellevància Local i com a Festa d'Interés Turístic Local de la Comunitat Valenciana.

*Imatges de la Processó del Foc. Anys 50 i 60.
Arxiu Municipal de Benifaió. Fons fotogràfic José Maiques*

3. FITXA CATÀLEG

3.1. IDENTIFICACIÓ

a. IDENTIFICACIÓ GEOGRÀFICA

Benifaió (Ribera Alta, València).

b. ÀMBIT

Creences, rituals festius i altres pràctiques cerimonials.

c. TIPOLOGIA

Processó religiosa de caràcter secular, protagonitzada per la presència d'elements pirotècnics (coets d'eixides), encesos durant el seu recorregut.

d. DENOMINACIÓ PRINCIPAL I ALTRES

Processó del Foc de Benifaió.

Processó del Foc en homenatge a la Divina Aurora.

Festa dels Fadrins.

e. IMATGE

Fotografia: Miguel Romero.

La processó s'inicia a la porta de l'església parroquial de Sant Pere Apòstol de Benifaió, a la plaça Major, i pren camí cap al carrer Nou, carrer de València, carrer de Cavallers, carrer d'Alginet, gira pel carrer de Sant Marcial, Ermita i Quevedo, i enfila de nou pels carrers de Sant Ferran, Drassanes, Portelles, carrers de l'Àngel i Major, fins arribar de nou a la plaça Major per a tornar a entrar a l'església. La trama urbana es correspon als límits de la població a finals de l'Edat Moderna.

3.3. MARC TEMPORAL

a. CALENDARI

La Processó del Foc se celebra al capvespre del dia 20 d'agost, festivitat de la Divina Aurora, dins el marc temporal de les Festes Patronals de Benifaió, que se celebren actualment en la huitena de l'Ascensió de la Verge, es a dir, del 15 d'agost, festivitat de la Mare de Déu d'Agost, al 22 d'agost, festivitat de la patrona local, Santa Bàrbara.

b. PERIODICITAT

Se celebra una vegada a l'any, en la festivitat de la Divina Aurora, el dia 20 d'agost.

3.4. DESCRIPCIÓ I CARACTERITZACIÓ

a. ORIGENS DOCUMENTATS O ATRIBUÏTS

La Festa de la Divina Aurora de Benifaió s'associa des d'immemorial amb la festivitat de la Verge del Rosari, que ja era la principal festa de Benifaió al segle XVIII. Va estar instituïda pels regulars dominics de Llombai en el segle XVII, com ho recordava en 1770 l'informe conegut com les "*Noticias de las Hermandades, cofradías, congregaciones, gremios y otras, y fiestas que celebran, con el coste en iglesia y demás exterioridades anuales*". En esta data, es confirma que l'adscripció a la confraria es realitzava al complir el jovent els set anys (l'edat de la raó) associant-se així secularment a la festa de la joventut. Els integrants quedaven inscrits en un llibre registre de clavaris, sota custòdia de la parròquia. No requeria cap aportació monetària, tot i que la població va convenir la realització de diverses festes del Rosari, al llarg dels diumenges d'octubre, per la qual cosa es designaven dotze clavaris, un dels quals organitzava la festa i es comprometia al pagament a la parròquia de les despeses de la festa del primer diumenge d'octubre, inclòs el sermó i els focs, documentant-se així la antiguitat de l'ús extensiu de la pólvora. Per a sufragar les despeses, es documenta que ja al segle XVIII els veïns de totes les cases del poble aportaven set sous, arribant a una recaptació de setanta lliures, fet que recolza el caràcter absolutament popular de la festa.

La pràctica del cant del Rosari de l'Aurora, precisament per estos joves "aurores", els diumenges d'octubre (al primer del qual correspon la festa del Rosari) propicià el canvi de l'advocació de la festa del Rosari a la festa de la Divina Aurora, en data encara no coneguda. Es documenta, encara als inicis del segle XX (1903), que les festes patronals se celebraven la vuitena del Rosari, és a dir, després del primer diumenge d'octubre, per influència de la importància d'esta festa.

L'any 1910 es documenta per primera vegada l'ús de llançament de coets d'eixides en la llavors anomenada "Processó del Rosari de l'Aurora". Encara en 1911, els clavaris s'anomenen els "clavaris del rosari".

b. EVOLUCIÓ HISTÒRICA / MODIFICACIONS

La celebració festiva va evolucionar, arrastrant la commemoració de la festa de la Divina Aurora, junt al conjunt d'advocacions associades a les festes del poble, definitivament al mes d'agost, per evidents qüestions climatològiques, a partir de la segona dècada del Nou-cents.

Així, la festa anà fixant-se fins a l'actualitat, dins la huitena de l'Assumpta, el dia 15 d'agost, junt amb la festivitat de Sant Roc, Sant Gaietà, Sant Isidre (16, 17 i 18 d'agost), quedant el 19 d'agost com la vespra de la Festa dels Fadrins, el dia 20 com la festa de la Divina Aurora i els dies 21 i 22 com els de la vespra i la festivitat, respectivament, de la patrona Santa Bàrbara.

c. PERSONATGES: INDUMENTÀRIES, PRÀCTIQUES I FUNCIONS

La Processó del Foc de Benifaió aporta la peculiaritat de estar configurada en una primera part, davant de la creu, pels clavaris de la Divina Aurora de l'any. Actualment, van acompanyats pels clavaris que a compleixen 25 i 50 anys, i recentment les clavariesses de la Mare de Déu d'Agost. També hi participen les penyes el Coet i el Xiflec i en l'actualitat tots els veïns que ho desitgen, sempre que estiguen prèviament acreditats com a Consumidors Reconeguts com a Experts (CRE).

Es ressol, per seguretat, que els participants visten amb indumentària pròpia de la cordà (roba tancada, capell, guants i ulleres).

Cadascú dels participants s'acompanya d'unes pinces amb que subjecten el coet d'eixides amb tro, que fa esclatar al llarg de tot el recorregut. Cada participant porta un acompanyant ("caixer"), que s'encarrega de la seguretat, en portar la càrrega pirotècnica dins unes caixes de fusta amb rodes, i subministrar els coets, per qüestions de seguretat.

d. ELEMENTS / PROCESSOS (ACTIVITATS I OFICIS)

-Coets d'eixides amb tro:

Associat històricament a la idiosincràsia del poble de Benifaió, plaça coetera de temps immemorial. Coneguts històricament com els coets de canya (ara es fabriquen de cartró) son ancestrals elements pirotècnics reconeguts a tot el territori valencià com «voladors» o «borratxos», igualment associats a la celebració de «cordades» a tantes festes dels pobles valencians (a Benifaió ja es documenten en 1925). Tradicionalment a la Processó del Foc es llancen a milers, principalment coets de sis eixides amb tro.

-Bengales entrada:

Emprades per a l'entrada de la processó, estes bengales o coets de luxe es disparen junt amb altres artefactes pirotècnics, formant un arc de foc i llum en "l'entrada", el moment final de la processó, sota el qual passa la creu i la imatge de la Divina Pastora, camí a l'església de Sant Pere.

-Tenalles i caixes:

Elements de seguretat per emmagatzemar i disparar de forma controlada els coets borratxos, que es fixen a les grans tenalles de fusta de forma que l'arc de pólvora encesa es disposa cap al centre del carrer i el tro esclata cara al terra.

e. DESENVOLUPAMENT I SEQÜÈNCIA TEMPORAL

El dia de la festa, abans de la sortida de la imatge, els participants es disposen per ordre al primer tram del trajecte, encapçalant la comitiva els festers dels 50

anys, els dels 25 anys i els de l'any següent, seguits per les clavariesses de la Mare de Déu d'Agost i els veïns i veïnes acreditats. Tanquen la comitiva els membres de les penyes coeteres i els clavaris de l'any.

Seguint la tradició, l'escolà encén el primer coet, seguit pels representants institucionals (alcaldia, vicaria, regina de les festes, representants de les penyes coeteres...) La llarga filada encara el carrer Nou amb una ja inacabable successió de foc, soroll i olor a pólvora que envolta tot el poble. La creu precedeix la imatge i darrere desfilen els representants de la rectoria, les acompanyants dels festers i els feligresos, tancant la comitiva la banda de música.

Després de recórrer la volta general, arribada la processó a la plaça, es dispara un castell de focs d'artifici, amb la imatge de la Divina Aurora a l'entrada de la plaça.

Acabat el castell, en el moment culminant de la festa, es celebra «l'entrada», quan els festers, disposats en dues files, encenen les bengales de colors i la imatge és passada pel centre en una arcada de llums daurades i de colors, al so de la música, el vol de les campanes i els enfervorits aplaudiments d'una plaça plena de gom a gom.

f. ORGANITZACIÓ / DEDICACIÓ / FINANCIACIÓ

Clavaris de la Divina Aurora: són els joves quintos, també anomenats «fadrins», els protagonistes i ànima de la festa. Hi participen tot l'any del seu nomenament en la festa, recaptant col·lectes, organitzant diversos actes durant l'any, entre els quals els ancestrals «cants de l'Aurora» que celebren els diumenges d'octubre, associats a l'ancestral festa del Rosari de l'Aurora, i d'altres molts actes, pel seu compte o en coordinació amb l'Ajuntament, que els serveixen per a recaptar diners a fi de sufragar les despeses dels coets (sopars de quintes, rifes, loteries, actuacions...) Dins les festes, també es fan càrrec dels actes més tradicionals, associats al jovent, com el tradicional «pato» en la històrica Font de la Carrasca o les cucanyes infantils que se celebren en la setmana de festes.

Ajuntament: és hui l'encarregat de la coordinació dels actes festius patronals a través de la comissió de festes. És ara també un actiu patrocinador en els actes i elements pirotècnics. Finalment assumeix, a través de la Policia Local i Protecció Civil, el control i regulació de la festa, amb la publicació d'una normativa de seguretat d'acord amb tots els col·lectius implicats. Cal assenyalar que la petició de protecció patrimonial de la Processó del Foc ha estat impulsada per la corporació local de Benifaió, com a element històric i identitari del poble.

Penyes coeteres: creades amb la intenció de mantindre viva la festa de la Processó del Foc així com les tradicionals «cordades» associades a Benifaió des de temps immemorial. Estan encarregades de la coordinació tècnica, organització, vigilància interna i desenvolupament de la processó, muntatge d'elements com el «coetòdrom» de les tradicionals «cordades». Igualment entre les seues

activitats, d'altres tendents a refermar la festa, com les «cordades infantils» amb foc fred. Les penyes coeteres El Coet, fundat en 1992, i el Xiflec, des de 2005, s'han constituït en Grups de Consumidors Reconeguts com Experts, a fi de facilitar la formació pertinent i registrar als participants en la Processó del Foc, assegurant que disposen de l'acreditació com a CRE (Consumidors Reconeguts com Experts), a fi d'actualitzar la festa segons la legislació vigent.

g. RELACIÓ DELS BÉNS MOBLES I IMMOBLES O ENTORNS D'INTERÉS VINCULATS

Donat que la Processó del Foc de Benifaió es produeix al carrer i les normes actuals de seguretat aplicades, que inclouen l'obligació que els coets es disparen amb tenalles, no hi ha afectació a cap bé moble o immoble vinculat. L'Ajuntament, a través de la Policia Local i Protecció Civil, i les associacions coeteres asseguren el normal desenvolupament de la festa. A més, l'Ajuntament de Benifaió disposa un servei de neteja que deixa recollides les restes immediatament després del pas de la processó.

La processó es desenvolupa pels límits de la trama històrica del poble. Això permet gaudir, en contemplar-la, d'altres elements històrics, artístics i patrimonials de rellevància, en especial:

- L'ESGLÉSIA DE SANT PERE APÒSTOL, a la plaça Major, construcció del segle XVIII, joia de l'academicisme valencià (BRL).
- LA TORRE DE LA PLAÇA, construcció islàmica dels segles XI-XII, situada al vell mig de la població (BIC).
- LA CASA PALAU, coneguda com Casa dels Falcó, construcció medieval amb modificacions classicistes, amb escut heràldic dels Falcó de Belaotxaga, senyors de Benifaió des de 1612 fins 1872.
- el MERCAT MUNICIPAL, joia del racionalisme valencià, obra de l'arquitecte suecà Emili Artal, inaugurat en 1929.
- LES CASES MODERNISTES, dels carrers Nou, Cavallers i Major, exemples d'habitatge burgès dels terratinents de principis del segle XX, i l'entorn de LA PLAÇA MAJOR i PLAÇA DEL PROGRÉS, que recullen l'activitat lúdica i de lleure i on es concentra la població en els actes festius de les festes.

3.5. INTERPRETACIÓ I SIMBOLISMES

La festa de la Divina Aurora esdevé una evolució popular de la devoció del Rosari de la Aurora, del que es té notícia de la implantació d'una Confraria del Rosari, ja en el segle XVII. Esta advocació ja estava associada a la joventut i a l'alegria de la llum i la pólvora. D'esta forma, la il·luminació artificial que provoca l'encesa dels coet prèvia al pas de la imatge de la Divina Aurora simbolitza la llum de l'Aurora, en definitiva, l'alegria de la vida en els inicis del dia. Esta festivitat ha estat associada històricament a la «festa dels fadrins» és a dir, la festa de la joventut, en el pas d'esta a l'edat adulta. És per tant, una festa de marcat caràcter iniciàtic, lúdic i popular, transmesa generacionalment.

3.6. PERCEPCIÓ I IMPLICACIÓ DE LA POBLACIÓ I GRAU D'APER-TURA ALS PÚBLICS

La Processó del Foc és un dels més profunds i peculiar signes d'identitat del poble de Benifaió. En primer lloc, per quant les generacions d'homes d'immemorial han format part de la festa, durant la seua joventut. D'ací que la festa es conega també popularment per la Festa dels Fadrins i la Festa dels Quintos, quan passaren a ser festers els joves en edat prèvia a la realització del servici militar obligatori. En segon lloc, per quant que la festa, al temps que revifava el seu interès amb la consciència patrimonial pròpia de l'arribada de la democràcia, ha requerit d'una actualització, per tan d'acomodar-se als temps i assegurar així el seu futur. A la participació dels clavaris de l'any, protagonistes de la festa, es va afegir als anys huitanta la dels clavaris que complien 25 i 50 anys, aportant a la festa un marcat caràcter intergeneracional, propiciant en l'actualitat que pares i fills participen en la festa conjuntament. A més, s'ha incorporat recentment a la dona a la festa, involucrant a les festeres de la Mare de Déu d'Agost. La creació de penyes coeteres, a qui l'Ajuntament ha delegat la coordinació de l'acte de la processó, ha facilitat la necessària obtenció de les autoritzacions de manipulació d'elements pirotècnics, de forma que des de fa uns anys, pot participar-hi qualsevol persona, amb l'únic requisit d'estar en possessió del carnet de manipulació de pirotècnia CRE (o GRCRE). D'altra banda, en l'actualitat, les penyes coeteres han facilitat l'accés al ritu del jovent, incorporant cordades infantils amb foc fred i permetent la presència en la processó als menors d'edat majors de hui anys que estiguen corresponentment acreditats i acompanyats dels seus respectius pares o tutors.

3.7. SALVAGUARDA

a. PROTECCIÓ ADMINISTRATIVA

La implicació de l'Ajuntament en la festa es reconeix en diverses mesures administratives:

1) L'aplicació d'una normativa de participació en la processó, d'acord amb la legislació vigent, que ha procurat la participació lliure de la població en la processó, sense límits de gènere ni d'edat.

2) L'organització a través de la Policia Local i les penyes coeteres de les inscripcions i acreditacions de manipulació de material pirotècnic.

3) La incorporació de Policia Local i els voluntaris de Protecció Civil de Benifaió en la revisió d'acreditacions i altres revisions tècniques en el dia de la festa, així com la incorporació dels elements de neteja que s'incorporen al final de la processó per deixar nets i expeditos els carrers de l'itinerari.

4) L'assumpció de subvencions, per part de l'Ajuntament, d'una part de les despeses de la festa.

b. AGENTS I METODOLOGIA DE TRANSMISSIÓ

El caràcter generacional de la festa ha estat l'element natural de transmissió de la festa. Any rere any, l'Ajuntament amb les penyes coeteres conviden als joves de la corresponent quinta per tal que assumisquen com a pròpia la festa. És tradicional que el dia de la festa, els joves que per quinta els correspon la clavaria del proper any tinguen per orgull portar l'anda en la processó. També igualment s'asseguren que els nous protagonistes complisquen amb els cursos per a l'obtenció de l'imprescindible carnet de manipulació de material pirotècnic, a través de les penyes coeteres. Finalment, la parròquia també està involucrada en coordinar el clavariat de l'any, aportar la seua personalitat jurídica i d'instruir als joves clavaris del proper any en els antecedents històrics, culturals i religiosos de la festa.

c. ALTRES ACCIONS DE SALVAGUARDA

La protecció de la Processó del Foc en honor a la Divina Aurora com a patrimoni cultural immaterial haurà de concretar-se en altres mesures com:

1) Realitzar tasques d'identificació, descripció, investigació, estudi i documentació amb criteris científics.

2) Incorporar testimonis disponibles a suports materials que garantisquen la seua protecció i preservació.

3) Vetlar pel normal desenvolupament i la pervivència d'esta manifestació cultural, així com tutelar la conservació dels seus valors tradicionals i la seua transmissió a les generacions futures.

4) Potenciar les condicions perquè la festa es mantinga viva, d'acord amb el que establisca la col·lectivitat que la protagonitza i li dona sentit.

d. IDENTIFICACIÓ DE RISCOS I DIAGNÒSTIC

a) Riscos associats a la falta de d'elements humans (clavariat) en la festa.

L'organització interna de la festa correspon anualment als joves que han complert 20 anys. El sentiment identitari i tradicional permet identificar els col·lectius dels anys anteriors, que poden substituir la manca de l'element humà en un any determinat, com ja va passar en alguna ocasió, com en l'any 1987.

b) Riscos associats a la modificació del calendari festiu

Per necessitats organitzatives, la celebració de la festa de la Divina Aurora i la processó del Foc s'ha fixat, dins la huitena de la Mare de Déu d'Agost, cada dia 20 d'este mes, en l'antevéspra de la festa major del poble, festivitats de Santa Bàrbara, patrona de Benifaió. Malgrat que per qüestions de calendari les dues festes locals puguen variar, el calendari festiu no es veu alterat.

c) Riscos associats a la manipulació de material pirotècnic

Els riscos associats a la manipulació de material pirotècnic estan contemplats en la normativa d'assistència, a l'empara de la legislació autonòmica vigent, que va adaptar la normativa europea a les tradicionals festes valencianes que tenen presència destacada de pirotècnia. D'una banda, l'Ajuntament assegura, a través de la Policia Local, la inscripció per a la participació en la processó de totes les persones que estiguen degudament acreditades com a Consumidors Reconeixuts com Experts (CRE) i la inspecció prèvia del material pirotècnic. D'altra banda, per raons obvies de seguretat, es desenvolupa un sistema de Protecció Civil en el transcurs de la processó i un sistema de neteja dels carrers immediat. Es disposa també d'un servici preventiu d'ambulància i servici de primers auxilis.

d) Riscos associats a la desvirtuació de la festa:

La Processó del Foc de Benifaió es desenvolupa des de temps immemorial, amb la creixent consciència patrimonial atenent a la percepció de tradició, història i ritualització. Tanmateix, és una festa viva, i els darrers anys ha pres un major ressò en obrir la seua participació a tots els qui ho desitgen, sempre que estiguen degudament acreditats.

e. OBJECTIUS, ESTRATÈGIES I ACCIONS PROPOSTES PER LA SALVAGUARDA

La salvaguarda patrimonial que suposa el reconeixement com a Bé Immaterial de Rellevància Local de la Processó del Foc de Benifaió es la primera estratègia amb que el poble de Benifaió vol salvaguardar la festa, documentar-la i divulgar-la per tal de i transmetre-la a les generacions futures. L'interès per la seua valoració i divulgació vindrà reforçada també per la petició a l'organisme competent de la declaració de Festa d'Interès Turístic Local, amb la finalitat de promocionar la divulgació de la festa.

S'hauran de potenciar les condicions perquè la festa es mantinga viva, d'acord amb el que establisca la col·lectivitat que la protagonitza i li dóna sentit. La tasca de protecció i de salvaguarda es dirigirà fonamentalment cap a la divulgació i revaloració de tots els elements, les funcions i els significants que formen part d'ella, i dels seus valors patrimonials, perquè la comunitat incrementi la seua valoració i identificació amb la festa i els seus valors, i per tant, garantisca la seua continuïtat.

Qualsevol canvi que excedisca el normal desenvolupament dels elements que formen esta manifestació cultural haurà de comunicar-se a la direcció general competent en matèria de patrimoni cultural, perquè, si és el cas, emeta l'autorització administrativa i la consegüent modificació de la present manifestació.

Les accions de salvaguarda que es projecten hauran de tindre en compte, de manera molt especial, la legislació vigent en material de manipulació i seguretat pirotècnica, així com les garanties de compliment de la legislació vigent en matèria de drets humans, animals i medioambientals.

La gestió del bé l'ostentarà l'Ajuntament de Benifaió, en coordinació amb les penyes coeteres local "El Coet" i "El Xiflec" i la clavaría anual dels festers de la Divina Aurora, a través de la parròquia de Sant Pere, els quals decidiran sobre aspectes materials i immaterials, així com el desenvolupament dels actes de la festa.

3.8. VALORACIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DECLARACIÓ

S'adjunta en annex informe històric i valoració i justificació de la proposta de declaració com a Bé Immaterial de Rellevància Local de la Processó del Foc de Benifaió, signat pel cronista oficial de Benifaió, l'historiador Enric Mari García.

3.9. DOCUMENTACIÓ ASSOCIADA

a. AUDIOVISUAL

S'adjunta reportatge fotogràfic, amb obres cedides pel fotògraf local Miguel Romero.

b. DOCUMENTAL I BIBLIOGRÀFICA

S'adjunta en la publicació d'Àngels Roig Santonja i Amparo Santonja Izquierdo, *Benifaió. La Processó del Foc. Cultura, tradició i identitat d'un poble*. Roig i Santonja, Benifaió, 2018.

La informació bibliogràfica es troba associada a l'Informe històric, valoratiu i justificatiu de la declaració de la Processó del Foc a la Divina Aurora com a Bé Immaterial de Rellevància Local, així com a la publicació esmentada dalt.

3.10. INFORMACIÓ TÈCNICA

a. INVESTIGADORS

- Enric Marí Garcia, Doctor en Història i Màster en "Patrimoni Cultural: identificació, anàlisi i gestió", per la Universitat de València. En l'actualitat es Cronista Oficial de Benifaió.
- Àngels Roig Santonja i Amparo Santonja Izquierdo. Autores del llibre *Benifaió. La Processó del Foc. Cultura, tradició i identitat d'un poble*. Ed. Roig i Santonja, Benifaió, 2018.

b. INFORMANTS

- Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Benifaió.
- Departament de Comunicació i Protocol de l'Ajuntament de Benifaió.
- Parròquia de Sant Pere Apòstol de Benifaió.
- Penya El Coet de Benifaió.
- Penya el Xiflec de Benifaió.
- Biblioteca Municipal de Benifaió.

c. DATA

Benifaió, 2 de gener de 2022

3.11. OBSERVACIONS

Índex dels annexos que s'acompanyen a esta fitxa de catalogació:

- Informe històric, valoratiu i justificatiu de la declaració de la Processó del Foc de Benifaió com a Bé Immaterial de Rellevància Local, amb bibliografia i declaració de cessió de propietat intel·lectual i consentiment de tractament de dades personals, signat pel Cronista Oficial de Benifaió, Enric Mari García, Doctor en Història, i Màster en Patrimoni Cultural: identificació, anàlisi i gestió, per la Universitat de València.
- Publicació de Àngels Roig Santonja i Amparo Santonja Izquierdo, Benifaió. La Processó del Foc. Cultura, tradició i identitat d'un poble. Roig i Santonja, Benifaió, 2018.
- Reportatge fotogràfic del fotògraf local Miguel Romero.
- Adhesions a la petició de declaració com a Bé Immaterial de Rellevància Local de la Processó del Foc de Benifaió, signades pels principals col·lectius participants en la festa.

Signat: Enric Mari García. Cronista Oficial de Benifaió. Doctor en Història Moderna

4. REPERCUSIÓ PÚBLICA, DIFUSIÓ I NOTORIETAT DE L'ESDEVENIMENT

La Processó del Foc de Benifaió: aparicions, insercions, anuncis i reportatges en premsa escrita, mitjans digitals, ràdio i televisió. Informe addenda emés a petició de la Conselleria de Turisme per a la declaració de la Processó del Foc de Benifaió com a Festa d'Interés Turístic Local de la Generalitat Valenciana

4.1. ENLLAÇOS EN XARXES

Festes de Benifaió. Punt i Seguí (Arts Pixel – Ajuntament de Benifaió) 2020, minut 2:29:30

[FESTES DE BENIFAIO, PUNT I SEGUIM - YouTube](#)

Vista subjectiva pinça Processó del Foc Benifaió (Arts Pixel), 21-8-2013

[VISTA SUBJECTIVA PINÇA PROCESSÓ DEL FOC BENIFAIO - YouTube](#)

Benifaió celebra la tradicional Processó del Foc (Grup Televisió) 2015

[Benifaió celebra la tradicional processó del foc - YouTube](#)

Benifaió, Processó del Foc (Grup Televisió) 2016

[BENIFAIÓ PROCESSÓ DEL FOC - YouTube](#)

Comença la Processó del Foc 2016 (Víctor Izquierdo)

[\(20+\) Watch | Facebook](#)

Itinerari Processó del Foc (Comunicació Benifaió) 2018

[\(20+\) Facebook](#)

Processó del Foc, 2018 (Arts Pixel)

[PROCESSÓ DEL FOC BENIFAIÓ 2018 on Vimeo](#)

[Processó del Foc, 2018 \(Penya el Xiflec\)](#)

[\(20+\) Facebook](#)

[\(20+\) Facebook](#)

[\(20+\) Facebook](#)

Eixida Processó del Foc Benifaió 2019 (Comunicació Benifaió)

[\(20+\) Facebook Live | Facebook](#)

Processó del foc Benifaió 2019 (Grup Televisió)

[2019 08 21 Benifaió ha celebrat la Processó del Foc en Honor a la Divina Aurora. - YouTube](#)

Menció a la Processó del Foc en Àpunt (Compromís per Benifaió) 2020

[\(20+\) Watch | Facebook](#)

Entrada Processó del Foc (Arts Pixel)

[Facebook Watch](#)

4.2. LA PROCESSÓ DEL FOC EN PREMSA

Ribera Expres, 19-8-2011

[Los clavaros de Benifaió centran la fiesta en la procesión del fuego, la misa y la cordà - riberaexpress.es](http://www.riberaexpress.es)

Benifaió se prepara ya para iniciar hoy su fiesta que se prolongará hasta mañana sábado con diversos actos religiosos y con el fuego como uno de los elementos principales de su programación. Hoy viernes, víspera de la festividad, tendrá lugar a partir de las 21:00 h en la iglesia parroquial la Ofrenda de flores protagonizada por los clavaros y sus acompañantes hacia la imagen de la Divina Aurora en la iglesia parroquial. Será el acto previo a la primera de las dos “cordaes” de estas fiestas que tendrá lugar a las 23:00 h en el coheteródromo instalado de nuevo en el casco urbano, en la calle San José de Calasanz junto al colegio Santa Bárbara y muy próximo a la Plaza Mayor. En esta ocasión la “cordà” será infantil y los más pequeños tendrán la oportunidad de demostrar junto a adultos como desde pequeños sienten pasión por una de las tradiciones más importantes de Benifaió. La Peña el Coet coordina las “cordaes” y en la infantil de hoy los cohetes están adaptados a la edad de los menores.

Mañana sábado la festividad de la Divina Aurora marcará la programación religiosa con misa solemne a las 12:00 h en la iglesia parroquial. A las 21.00 h está prevista la salida de la espectacular Procesión de Fuego desde la iglesia parroquial. Un acto religioso donde el fuego de los cohetes abre el paso a la imagen de la patrona de los clavaros. La gran “cordà” de las fiestas 2011 a las 01:30 h. cerrará la jornada de mañana.

Ya el lunes Benifaió pondrá el punto y final a sus fiestas con los actos dedicados a su patrona Santa Bárbara. A las 8:00 la Peña El Coet protagonizará una “despertà” por las calles del municipio. A las 12:00 h tendrá lugar la misa cantada por el Coro Parroquial en honor a la patrona y a las 21:00 h la Procesión protagonizada por la imagen de Santa Bárbara acompañada por todos los colectivos de clavaros y clavarieras, comisiones falleras y la reina con sus damas y autoridades marcará el final de las fiestas 2011.

El Seis Doble, 20-8-2012

[Hui, 20 d'agost, processó del foc a Benifaió - El Seis Doble \(e6d.es\)](#)

Hui, 20 d'agost, processó del foc a Benifaió

A partir de les 21:00h des de l'església parroquial

Hui dilluns 20 d'agost, festivitat de la Divina Aurora a Benifaió, tindrà lloc la tradicional i espectacular Processó del Foc a partir de les 21:00h des de l'església parroquial. Reina i dames encapçalaran la comitiva amb les penyes El Coet i El Xiflec de Benifaió a més de veïns i seguidors d'esta processó on el foc es el protagonista. Foto: Ajuntament de Benifaió.

El Seis Doble, 20-8-2013

[Els clavaris de la Divina Aurora de les Festes de Benifaió 2013 presidixen hui la Processó del Foc - El Seis Doble \(e6d.es\)](#)

Els clavaris de la Divina Aurora de les Festes de Benifaió 2013 presidixen hui la Processó del Foc

Són un total de 15 jovers i les seues acompanyants.

Clavaris de la Divina Aurora de Benifaió que van celebrar ahir, dia 19, l'ofrena de flors a la imatge i hui dia 20 presidiran la missa i la processó del foc. Són un total de 15 jovers i les seues acompanyants que han protagonitzat en estes festes 2013 la festa coneguda com la dels "fadrins".

Levante-emv, 21-8-2014

[Medio centenar de vecinos de Benifaió participa este año en la «Processó del foc» - Levante-EMV](#)

Las fiestas de Benifaió vivieron este miércoles uno de sus momentos más emotivos con la celebración de la Processó del foc, que como es tradicional tuvo lugar por la noche. Los Clavarios de la Divina Aurora de los años 1964 y 1989, así como los jóvenes que ostentarán ese cargo el año próximo y vecinos a título particular protagonizaron esta muestra pública de fervor, en la que se conjuga la tradición valenciana del amor por la pólvora con la devoción religiosa. En total, más de medio centenar de personas tomaron parte en el homenaje a la Divina Pastora.

La concejala de Fiestas, Maribel Sabater, ha querido agradecer a los Clavarios de hace 25 y 50 años su implicación en esta fiesta ante la ausencia de jóvenes clavarios en 2014.

Tucomarca, 10-6-2015

[Un vecino de Benifaió realiza un enorme mosaico sobre la Procesión del Fuego – tucomarca.com](http://tucomarca.com)

El vecino de Benifaió Álvaro Martínez ha finalizado ya su segunda gran obra dedicada a las fiestas locales. Si hace dos años fue noticia por confeccionar a través de más de 1.500 pequeñas piezas la fiesta grande de Algemés con la Muixeranga como protagonista ahora le ha tocado el turno a las fiestas de su pueblo, Benifaió.

La tradicional y participativa procesión del fuego en honor a la Divina Aurora que cada noche del 20 de agosto recorre las calles de Benifaió tiene ya su cartel artesanal a través de las manos de este artista autodidacta. La alcaldesa en funciones Amparo Arcís y la edil de cultura en funciones Merche Gómez han visitado la obra ya finalizada.

En esta ocasión supera las piezas del anterior mosaico, “más de 2.000 piezas y año y medio de trabajo para poder tener por fin este mosaico” destaca Álvaro en su propio taller donde todo está envuelto de arte, imaginación y esbozos de ideas que ahora ya tienen una imagen real.

Álvaro decidió realizar este homenaje a una de las procesiones más emblemáticas de Benifaió “ya que hace unos años celebré junto a mis amigos nuestro 50 aniversario como clavarios de la divina aurora y que mejor que dedicar el retablo a esta fiesta en al que han participado miles de jóvenes de Benifaió durante décadas”.

La obra sobre esta fiesta de Benifaió está compuesta por miles de diminutas piezas, las más grandes no superan los 5 centímetros que se posicionan a lo largo de 1,70 metros de altura y 1,20 metros de anchura que mide al completo la obra. El conjunto refleja el protagonismo de la pólvora y el fuego en la entrada de la imagen de la Divina Aurora a la Plaza Mayor respaldada por sus clavarios. Un momento culminante en las fiestas patronales del municipio ante la presencia de numerosos vecinos.

Álvaro es padre de cuatro hijos y está casado con Amelia Ferrís natural de Algemesí.

Fue gerente de Romynox una empresa de diseño de muebles de baño. Su prodigiosa imaginación le convirtió en ganador por tres veces de Cerisama, un prestigioso certamen europeo de diseño. Ahora su ingenio y creatividad, aplicado a este laborioso trabajo, le proporcionan el sincero reconocimiento de los que ven sus obras.

Al preguntarle por el valor de sus obras manifiesta sin duda alguna: “Yo no las vendo ni las regalo. Tienen un valor sentimental incalculable por eso las guardo por casa y pasaran a mis hijos”.

El periòdic Valencià, Grup Televisió, 20-8-2016

[Los jóvenes Clavarios de la Divina Aurora de Benifaió celebran su fiesta - El periòdic valencià \(riberatelevisio.com\)](http://riberatelevisio.com)

En la jornada de hoy sábado 20 de agosto, festividad de la Divina Aurora en el municipio, los Clavarios han presidido la misa solemne, seguida de una ‘mascletà’. Ya por la noche tendrá lugar por las calles de Benifaió la participativa Procesión del fuego donde los clavarios iluminaran el paso de la imagen de la Divina Aurora con cohetes. Una jornada festiva la de hoy que finalizará con la “Cordà” en la Plaza Mayor a partir de las 02:00h.

El próximo lunes 22 Benifaió vivirá su día de fiesta grande en honor a la patrona del municipio Santa Bárbara con la misa solemne a las 12:00h, la ‘mascletà’ a las 14:00h y la Procesión presidida por la corporación y la reina de las fiestas junto a colectivos festivos, mundo fallero y entidades a partir de las 21:00h. A las 00:00h tendrá lugar una orquesta en el patio del Colegio Santa Bárbara y ya de madrugada la “Cordà de Festes” a partir de las 02:30h pondrá el punto y final a las fiestas de 2016.

Las provincias, 21-8-2018

[Benifaió celebra su procesión del fuego y cierra hoy sus fiestas con la cordà | Las Provincias](#)

La tradicional Procesión del fuego de Benifaió en honor a la Divina Aurora reunió el pasado lunes a centenares de vecinos y visitantes que no quisieron perderse uno de los principales atractivos de las fiestas patronales del municipio.

La imagen de la Divina Aurora procesionó en andas llevada por varios de los jóvenes clavarios que el próximo año 2019 organizaran la fiesta. El anuncio oficial de la salida de la procesión se llevó a cabo con pólvora y fue realizada por los representantes de las Peñas El Coet y El Xiflec de Benifaió y la reina de las fiestas, Sabrina Aparicio.

Tras esta salida la procesión discurrió por las principales calles de la localidad sin que tuviera que lamentarse ningún incidente.

Clavariessas de la Mare de Déu d'Agost, Clavarios que este año celebran sus 25 y 50 años desde la organización de la fiestas, miembros de las peñas coheteras y vecinos participaron en la fiesta portando la indumentaria reglamentaria para dar paso a la imagen con cohetes sostenidos por tenazas, ofreciendo una imagen única de fervor y espectáculo pirotécnico, acto que busca su declaración como Bien de Interés Cultural.

La procesión finalizó con una entrada de la imagen en la iglesia protagonizada por la pólvora, el fuego y la luminosidad que fue muy aplaudida por el numeroso público que llenaba al completo la Plaza Mayor.

Benifaió pone hoy el punto y final a sus fiestas con los actos religiosos dedicados a su patrona, Santa Bárbara. A las doce del mediodía tendrá la misa solemne, seguida de la mascletá. Ya por la noche, a las nueve, la imagen será

procesionada por las calles, y la cordà de madrugada, cerrará la programación de actos de estas fiestas 2018.

Cabe recordar que entre las actividades programadas destacan el II Concurso de Mantones de Manila, el almuerzo popular, la noche de las paellas, la actuación de la rondalla de Benifaió o el concierto de la Societat Artística Musical de la lo-calidad, entre otras actividades deportivas, lúdicas o musicales, así como infantiles.

Grupo TN, 21-8-2019

[Benifaió celebró con una alta participación la tradicional Procesión del fuego \(elperiodic.com\)](http://elperiodic.com)

Benifaió llevó a cabo la noche del 20 de agosto uno de sus actos más participativos y seguidos tanto por vecinos como por visitantes, la tradicional Procesión del fuego presidida por la imagen de la Divina Aurora.

Los jóvenes clavaros, además de vecinos y miembros de las Peñas El Xiflec y El Coet, salieron de nuevo en procesión con la indumentaria adecuada para lanzar centenares de cohetes que daban paso a la imagen a través del fuego y la pólvora.

Levante-EMV, 21-8-2019

[Benifaió celebra un año más una multitudinaria Procesión del Fuego - Levante-EMV](#)

Benifaió conmemoró ayer por la noche uno de los actos más participativos y seguidos de las fiestas de la localidad, tanto por parte de los vecinos como por los visitantes que acuden cada año al municipio: la tradicional Procesión del fuego presidida por la imagen de la Divina Aurora.

Los jóvenes clavaros, además de vecinos de Benifaió y miembros de las Peñas El Xiflec y El Coet, salieron de nuevo en procesión con la indumentaria adecuada para lanzar centenares de cohetes con los que daban paso a la imagen a través del fuego y la pólvora.

El Periòdic, 21-8-2019

[Benifaió celebró con una alta participación la tradicional Procesión del fuego \(elperiodic.com\)](#)

Guía Repsol (versió 2020-2022)

[Fiestas patronales de Benifaió | Guía Repsol \(guiarepsol.com\)](#)

Ruido, explosión de color y de chorros de agua. La muchacha escogida como reina de las fiestas patronales recibe su corona y da rienda suelta los festejos más importantes del municipio valenciano de Benifaió en honor a Santa Bárbara. La 'guerra de agua' en el Pato a la Font de la Carrasca reflejan el calor del agosto del Levante español. Es una época para disfrutar también de las visitas culturales guiadas por sus principales monumentos, de sus tradicionales concursos de tapas, de los pasos en honor a la patrona, de la presentación

de los jóvenes clavaros de la Divina Aurora y la procesión del Fuego i les Cordaes.

Wikipedia Benifaió/Fiestas (modificación 2020)

[Benifayó - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)

Festa dels fadrins (fiesta de los solteros) a la Divina Aurora, con la tradicional Processó del Foc (Procesión del fuego). Fiesta de especial relevancia histórica y cultural en Benifayó, las celebraciones de la festa dels fadrins en honor a la Divina Aurora, se celebra con las aportaciones recaudadas por los jóvenes en edad de realizar el servicio militar, cuyos clavaros organizan durante todo el año diversas actividades. Entre ellas destaca el tradicional canto del Rosario de la Aurora. La festividad se relaciona históricamente con el culto a la Virgen del Rosario, cuya cofradía, documentada en el siglo xviii, y cuya memoria se remonta al siglo xvii, acogía a los jóvenes al cumplir los siete años y era la principal festividad de la población. En este sentido, la Festa dels Fadrins de Benifaió viene marcada por su carácter de rito iniciático y de introducción social de la juventud en la sociedad local. En la actualidad se celebra el día 20 de agosto, cuando la pólvora inunda la población, celebrándose una tradicional mascletá a mediodía, y una ancestral “Processó del Foc” por la noche en la que los clavaros y vecinos sustituyen las velas por carretillas o cohetes “borrachos” que son portados con tenazas y que enmarcan el itinerario procesional. La procesión culmina con una impresionante entrada frente al templo parroquial, donde los clavaros crean un espectacular arco de fuego por el que pasa la imagen de la Divina Aurora para introducirse en el templo, con profusión de fuegos artificiales. La festividad suele culminar con una cordà nocturna. En las últimas décadas, la festividad viene experimentando un auge especial, gracias a asociaciones coheteras, la incorporación de la mujer a la fiesta y la participación en la procesión de los clavaros que cumplen 25 o 50 años, convirtiéndose así en un emotivo acto plurigeneracional. Por su peculiaridad, su historia secular y su espectacularidad, se ha solicitado para la Processó del Foc la declaración de Bien de Interés Cultural Inmaterial de Relevancia Local.

Viquipèdia Benifaió/Festes (modificación 2020)

[Benifaió - Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure \(wikipedia.org\)](#)

Festa dels fadrins. Dedicada a la Divina Aurora, amb la històrica Processó del Foc. Festa d'especial rellevància, se celebra amb les aportacions recaptades pels joves en edat de realitzar el servei militar. Els seus clavaris (els quintos) organitzen durant tot l'any diverses activitats, entre les quals es pot destacar per la seua antiguitat el tradicional “cant del Rosari de l'Aurora”. Festivitat que es

relaciona històricament amb el culte a la Verge del Rosari, la confraria, documentada en el segle XVIII, amb memòria de celebrar-se des del segle XVII, acollia als joves al complir els set anys i era la principal festivitat de la població. En l'actualitat se celebra el dia 20 d'agost, quan la pólvora inunda la població, disparant-se una tradicional mascletà a migdia, i una ancestral "Processó del Foc" per la nit, en la que els clavaris i veïns canvien els ciris pels coets "borratxos", que són portats amb tenalles i que emmarquen l'itinerari de la processó pels carrers del poble. La processó culmina amb una impressionant "entrada" davant el temple parroquial, on els clavaris creen un espectacular arc de foc pel que passa la imatge de la Divina Aurora per a introduir-se dins el temple, amb profusió de focs d'artifici. La festivitat sol culminar amb una "cordà" nocturna. Per la seua peculiaritat, la seua història i la seua espectacularitat, s'ha sol·licitat per a la Processó del Foc la declaració de Bé d'Interés Cultural Immaterial de Rellevància Local.

4.3. LA PROCESSÓ DEL FOC ALS PROGRAMES DE FESTES

Programa Oficial de Festes Benifaió 2012

Programa Oficial de Festes Benifaió 2013

programació agost

divina aurora **dimarts 20**

Missa cantada en Honor a la Divina Aurora 12:00h
església parroquial
organitza CLAVARIS DIVINA AURORA 2013

Processó del Foc en Honor a la Divina Aurora 21:00h
NORMATIVA PÀGINA 23 exhiba església parroquial
organitza CLAVARIS DIVINA AURORA 2013

Focs d'artifici Europla S.L. patrocinats per:
organitza CLAVARIS DIVINA AURORA 2013

Discomòbil 00:00h
col·legi santa bàrbara

Programa Oficial de Festes Benifaió 2014

dimecres 20 agost
divina aurora

12:00h Cucanyes a la Plaça Major
organitza: regidoria de festes
col·laboren: reina i dames 2014
clavaris 1989

13:00h Pato a la Font de la Carrasca
organitza: regidoria de festes
col·laboren: reina i dames 2014
clavaris 1989

12:00h Missa cantada en honor a la Divina Aurora
Església parroquial
organitzen: clavaris 1964 i 1989

14:00h Mascletà. Europla. Patrocinats per: regidoria de festes

18:30h Partit de festes
Juvenil CD Benifaió
Almussafes CF Juvenil
Camp de Futbol Benifaió

21:00h Processó del Foc en honor a la Divina Aurora
col·laboren: clavaris 1989
NORMATIVA PÀGINA 20
En acabar **Focs d'artifici**. Europla.
patrocinats: regidoria de festes

23:30h Musical "Destino los 80"
Col·legi Santa Bàrbara

DESTINO LOS 80
EL MUSICAL

Benifaió Festes 2014 17

Programa Oficial de Festes Benifaió 2015

DIJOUS 20 agost

"Divina Aurora"

09:30 h | **ARREPLEGA** dels Clavaris de la Divina Aurora 2015

12:00 h | **MISSA en honor a la Divina Aurora**
ESGLÉSIA PARROQUIAL

14:00 h | **MASCLETÀ** a la Plaça del Progrés (Hnos. Caballer)
Patrocina: Clavaris Divina Aurora 2015

21:00 h | **PROCESSÓ DEL FOC**
en honor a la Divina Aurora
(normativa processó pàg. 30)
Eixida des de l'Església Parroquial
En acabar **CASTELL DE FOCs**
a la Plaça del Progrés (Hnos. Caballer)
Patrocina:
Clavaris Divina Aurora 2015

de 02:00 a 04:00 h | **CORDÀ** (Normativa a la pàgina 30)
Organitza:

Col·laboren: Penyes El Coet i El Xifrec
PLAÇA MAJOR

Programa Oficial de Festes Benifaió 2016

DISSABTE 20 d'AGOST Divina Aurora

09:00h Arreplega dels Clavaris de la Divina Aurora 2016

12:00h Missa en Honor a la Divina Aurora
Organitzen: Clavaris Divina Aurora 2016 - **Lloc:** Església Parroquial

14:00h Mascletà en honor a la Divina Aurora
A càrrec dels Clavaris Divina Aurora 2016 - **Lloc:** Plaça del Progrés

programa de festes 2016

21:00h Processó del Foc en honor a la Divina Aurora (Inscripcions i normativa pàg. 31)
Eixida des de l'Església parroquial. En acabar Focs Artificials
Patrocinen: Clavaris Divina Aurora 2016

00:00h Discomòbil EIVISSA PARTY
Organitzen: Clavaris Divina Aurora 2016 - **Lloc:** Col·legi Santa Bàrbara

de 02:00 a 04:00h Cordà (Inscripcions i normativa pàg. 31)
Coordinen: Penya El Coet i Penya El Xifrec - **Lloc:** Plaça Major

Programa Oficial de Festes Benifaió 2017

20 agost diumenge
Divina Aurora

09:00h Arreplega Clavaris Divina Aurora 2017

12:00h Missa en honor a la Divina Aurora
Església Parroquial
.....Organitza: Clavaris Divina Aurora.....

14:00h Mascletà en honor a la Divina Aurora
Plaça del Progrés
.....Organitza: Clavaris Divina Aurora.....

De 15:00 a 19:00h **Atraccions aquàtiques. Piscines d'estiu**

21:00h PROCESSÓ DEL FOC en honor a la Divina Aurora
(Inscripcions i normativa pàg. 30)
Eixida des de l'Església Parroquial. En acabar **Castell de focs**
.....Patrocinen: Clavaris Divina Aurora.....

De 02:00 a 04:00h **CORDÀ CLAVARIS** (Inscripcions i normativa pàg. 30)
Plaça Major
.....Coordinen: Penya El Coet i Penya El Xiflec.....

Programa Oficial de Festes Benifaió 2018

DILLUNS 20 AGOST
festivitat Divina Aurora

-12:00h Missa en honor a la Divina Aurora. Església Parroquial
Cantada pel Cor Parroquial Benifaió

-14:00h Mascletà "EUROPLÀ" en honor a la Divina Aurora. Plaça Progrés
Patrocina Ajuntament de Benifaió.

-21:00h PROCESSÓ DEL FOC en honor a la Divina Aurora. (Inscripcions i normativa pàg 27)
Eixida des de l'Església parroquial.
En acabar Castell de focs "EUROPLÀ" (Patrocina Ajuntament de Benifaió)

-De 02:00 a 04:00h Cordà a la Plaça Major (Inscripcions i normativa pàg 27)
Coordinen: Penya El Coet i Penya El Xiflec

DIMARTS 21 AGOST

-10:00h Partida de "Galocha" Veterans Benifaió - Almussafes.
Canica Municipal de Píola Valenciana. Jugadors Benifaió (Cobi, Joselló i César Salanes. Convidat Eduardo Vinader). Jugadors Almussafes (Juis Garrido, Alfredo Carrelo, Javier Girón i Alfredo Grau)

-18:00h Partit de Festes (CD Benifaió-Almussafes CF)
Camp de Futbol Benifaió.

-19:30h Espectacle Infantil "Magic Clown" a la Plaça Major

-22:00h BALL DE FESTES 2017 en honor als "50 anys de Reines de Festes en Benifaió". Col·legi Sta Bàrbara.
Amb l'orquestra "PLATINO"
Venda de tiquets Centre Cultural:
de l'1 al 8 d'agost (excepte cap de setmana)
D'11:00 a 14:00h
I de 19:30 a 21:00h
Preu tiquets: 3€
(Inclou: Aigua de València i pastes)

Programa Oficial de Festes Benifaió 2019

DIMARTS 20 AGOST: FESTIVITAT DIVINA AURORA

-9:30h Arreploga Clavaria Divina Aurora 2019.

-12:00h Missa en honor a la Divina Aurora. Església Parroquial
Organitza Clavaria 2019

-14:00h Mascletà "Hnea. Caballer" en honor a la Divina Aurora. Plaça Progrés
Organitza Clavaria 2019

-21:00h PROCESSÓ DEL FOC en honor a la Divina Aurora. (inscripcions i normativa pàg 30)
Eixida des de l'església parroquial.
En acabar Castell de focs "Hnea. Caballer" Organitza Clavaria 2019

-00:00h Monòleg Oscar Tramoyeres: "A l'estiu, tot el món viu".

col·legi Sta Bàrbara

DIPUTACIÓ DE
VALENCIA

SAc

Venda de tiquets Ajuntament de Benifaió
Del 5 al 9 d'agost

D'11:00 a 14:00h

I de 19:30 a 21:00h

Preu tiquets: 5€ (adults) 4€ (carnet jove i jubilats)

*venda de tiquets el mateix dia de l'actuació a partir de les 23:30h al col·legi Santa Bàrbara

-De 02:00 a 04:00h Cerdà Clavaria Divina Aurora a la Plaça Major (inscripcions i normativa pàg 30)
Coordina: Penya El Cost I Penya El Xifre

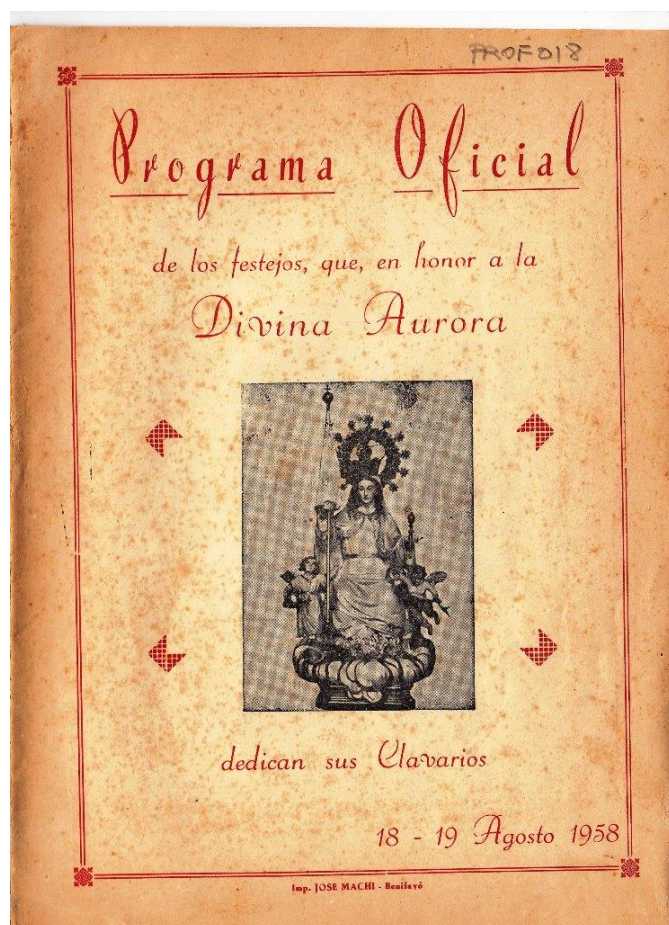
4.4. PROGRAMES DE FESTES DE LA DIVINA AURORA

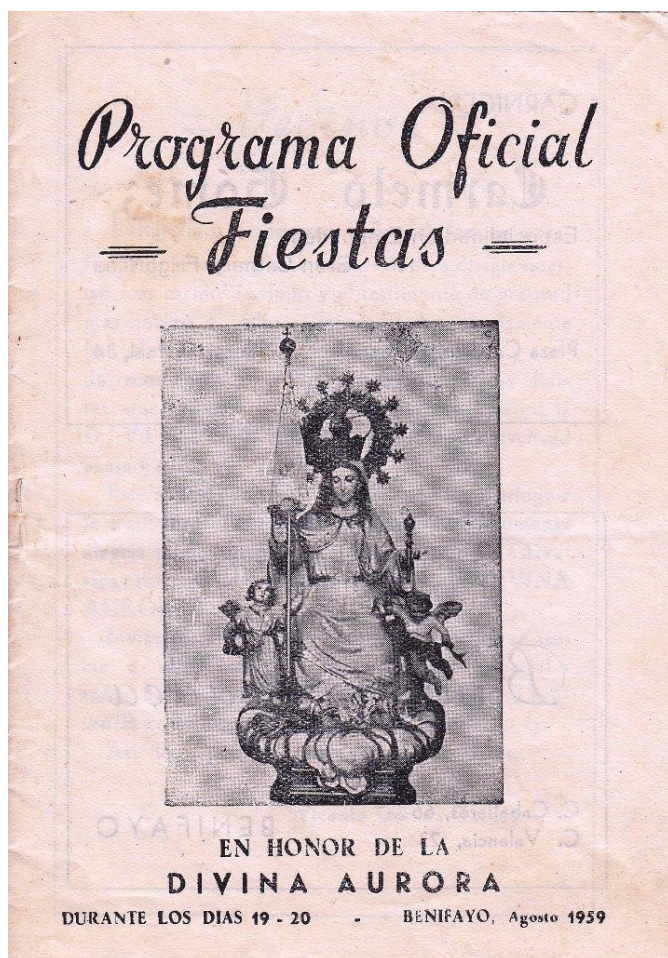
1947

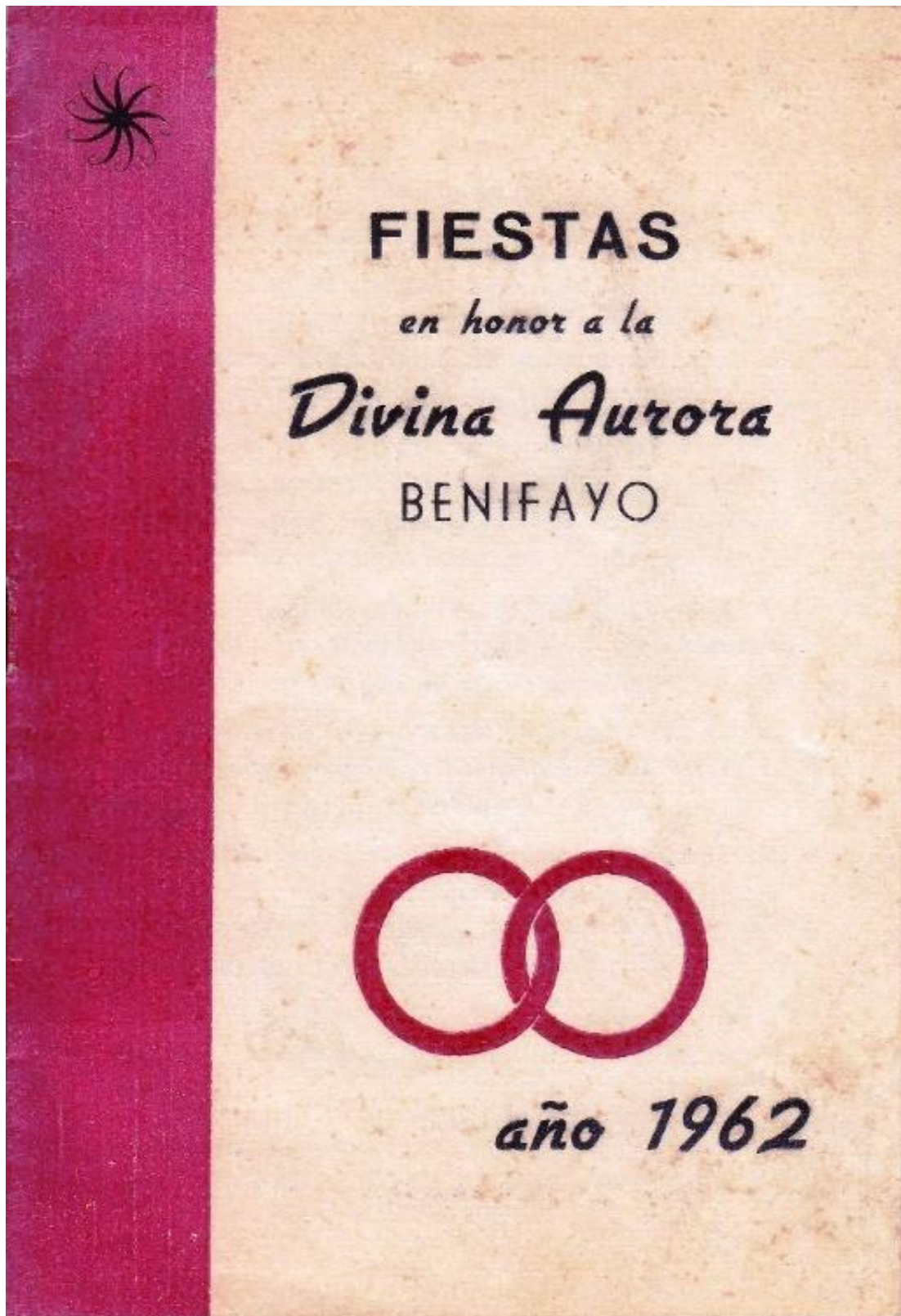
1957

1958

1959

1962

5.REPORTATGE FOTOGRÀFIC: LA PROCESSÓ DEL FOC DE BENIFAIÓ EN IMATGES

Fotografies de Miguel Romero

Seguint la tradició, l'escolà encén el primer coet, a la plaça Major, abans de l'eixida de la imatge de la Divina Aurora. S'enceta el centenari ritual de la Processó del Foc de Benifaió en honor a la Divina Aurora.

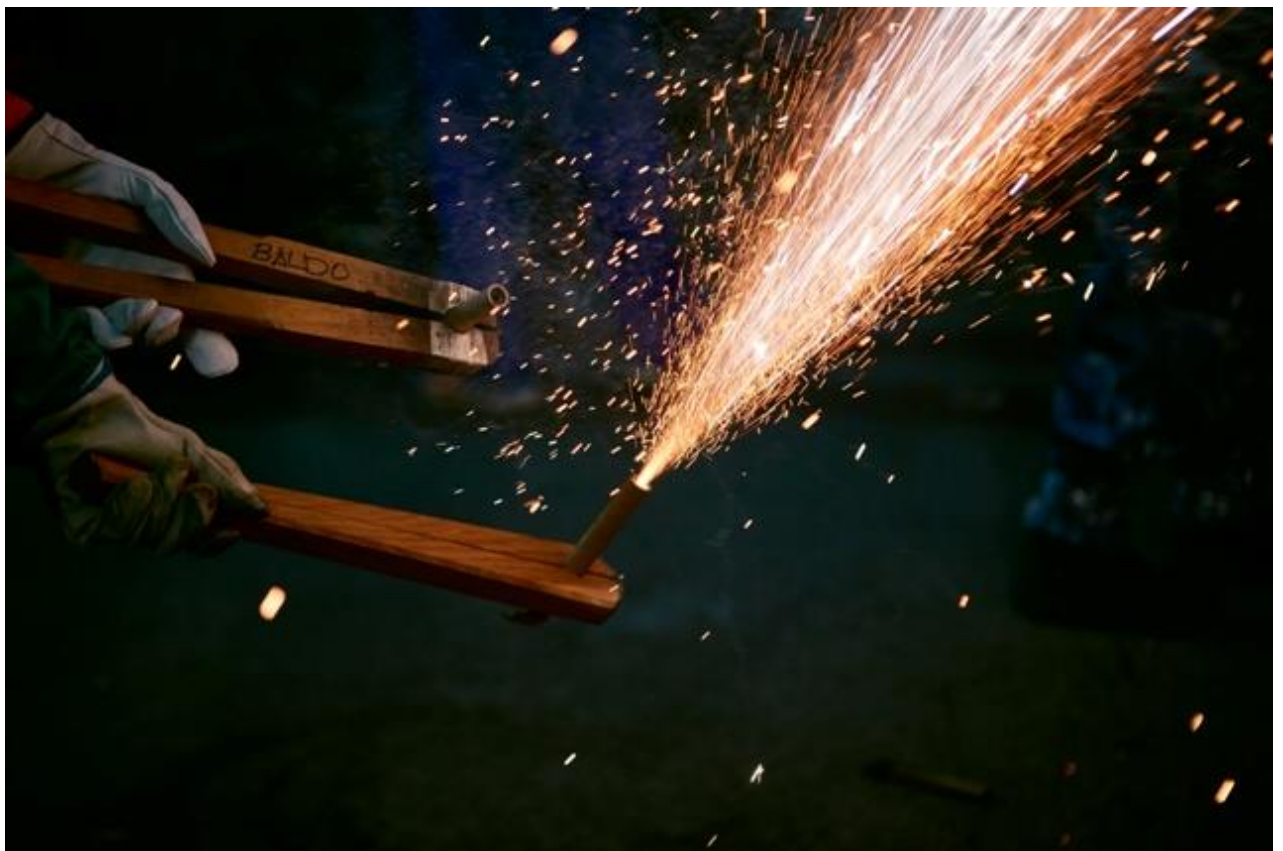
Els representants de la festa, autoritats i penyes coeteres encenen els primers coets a l'eixida de la imatge de l'església parroquial de Sant Pere Apòstol de Benifaió.

La imatge de la Divina Aurora, precedida per la Creu, a l'eixida de la processó des de l'església parroquial de Sant Pere Apòstol.

En escoltar els primers coets, els clavaris de la Divina Aurora i els participants, prèviament disposats a l'inici de la processó, amb els seus "caixers" encenen els coets il·luminant la carrera davant de la creu.

Dos detalls de les tenalles que es fan servir per a subjectar els coets borratxos al llarg de la Processó del Foc de Benifaió. Algunes d'elles es troben gravades amb el nom de la família i es transmeten entre generacions.

La llarga desfilada coetera està tancada pels integrants de les penyes coeteres, darrere dels quals desfila la creu i la imatge de la Divina Aurora.

La imatge de la festa desfila entre l'olor de la pólvora que impregna els carrers de Benifaió, acompanyada de parroquians i precedida pels clavaris, tanca la processó la banda de la Societat Artística Musical de Benifaió.

La metxa aporta continuïtat a la disparada de milers de coets durant el recorregut de la Processó de Foc, a la que s'ha incorporat la dona amb naturalitat.

La incorporació de la dona a la festa, propiciada pel col·lectiu de les claviarisses de la Mare de Déu d'Agost, participant en la Processó del Foc.

L'aportació de les penyes coeteres, la incorporació dels festers dels 25 i dels 50 anys i la incorporació de la dona a la festa, en una entranyable imatge de tres generacions, encapçalats per la centenària veïna Josefina Muñoz, il·luminant la festa.

La “Volta General” de la Processó, al seu pas pel Mercat Municipal de Benifaió, joia de l’arquitectura racionalista valenciana, obra de l’arquitecte suecà Emili Artal.

La imatge de la Divina Aurora és portada en processó pels joves que compleixen els vint anys, i que compondran el clavariat de l'any següent, integrant en la festa els clavaris del proper any, assegurant així la continuïtat de la popularment anomenada “festa dels fadrins”.

La proximitat a la plaça encén els ànims entre els festers en prendre els darrers coets, amb alguna “rodà” espontània.

L'arribada de la imatge de la Divina Aurora a la plaça Major de Benifaió és celebrada amb un castell de focs que finalitza amb un espectacular joc de focs que anuncia "l'Entrada".

“L’Entrada” es el moment culminant de la festa, que es produeix, any rere any, des de fa més d’un segle. Els clavaris i participants es disposen en paral·lel i encenen simultàniament les bengales de luxe, mentre la imatge és passada entre una arcada de llum i foc.

En “l’Entrada”, sota una arcada de foc creada pels clavaris i participants en la Processó del Foc, la imatge de la Divina Aurora retorna a la parròquia entre el volteig de campanes, la música i els visques dels presents, que omplen la plaça.

Fotografía: Miguel Romero

Ajuntament de Benifaió

Ajuntament de Benifaió
Serie Documenta Benifaió Núm. 4